

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ DEĞİŞİMİ ÜZERİNE
SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİROL SUSAM

ÇANAKKALE
OCAK, 2020

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Öğretim Programlarının Değişimi Üzerine
Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Birol SUSAM
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Kaan DEMİR

Çanakkale
Ocak, 2020

Taahhütname

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Öğretim Programlarının Değişimi Üzerine Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlâk ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27/01/2020

Birol SUSAM

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Birol SUSAM tarafından hazırlanan çalışma, 27/01/2020 tarihinde yapılan tez savunma sonucunda başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10322340

	Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza
Danışman	Prof. Dr.	Mehmet Kaan DEMİR
Üye	Prof. Dr.	Hasan ARSLAN
Üye	Doç. Dr.	Burcu SEZGİNSOY ŞEKER

Tarih:

İmza:

Prof. Dr. S.Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Önsöz

Eğitim bilim, teknoloji ve bilgiyi işleme biçimlerinin değişmesine bağlı olarak kendisini güncellemek zorunda olan dinamik bir sistemdir. Eğitim sisteminin kılavuzu olan programlar da buna bağlı olarak değişmelidir. Eğitimin ve programların uygulayıcısı olan öğretmenler geçmişten günümüze eğitim sistemi içinde deneyim biriktiren uygulayıcılardır. Hiç şüphesiz ki eğitim sistemi ve programların uygulayıcı baş aktörü öğretmenlerdir.

İlköğretimin ya da temel eğitimin de öğretim programları açısından sık değişim yaşanan bir kademe olduğu belirtilebilir. Özellikle de bu sürecin en önemli şekillendiricisi olan sınıf öğretmenlerinin program değişimlerine bakışı kritik bir konudur. Literatüre bakıldığında birçok program değişikliği ile ilgili her kademedede birçok ders için öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmalar mevcuttur. Bununla birlikte program değişikliklerine genel çerçeveden bakıp durumu sorgulamayı amaçlayan çalışmaya rastlanılmadığı belirtilmelidir. Bu açıdan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin karar vericiler için önemli bir veri kaynağı olacağı umulmaktadır.

Araştırmanın ilk bölümünde araştırmanın; problemi, önemi ve amacının ne olduğu ile sınırlılıklara ve varsayımlarına değinilmiştir. İkinci bölümde ise araştırma içeriği ile ilgili kavramsal çerçeveye yer verilmiştir. Üçüncü bölüme geçildiğinde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanma süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Dördüncü bölümde ise veriler ışığında ulaşılan bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Son olarak beşinci bölümde araştırmanın sonucu ile tartışma ve öneriler başlıklarına geçilmiştir.

Öğretim Programlarının Değişimi Üzerine Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi adlı çalışmamı yapmam konusunda beni cesaretlendiren ve araştırma çalışmalarımın hepsinde her zaman yanımda olan değerli hocam tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Mehmet Kaan DEMİR' e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca hep yanımda olan annem Gülsüm SUSAM'a, Babam Salih SUSAM'a, ağabeylerim Erol SUSAM ve Ersin SUSAM ile yengem Sevgi SUSAM'a saygı ve sevgilerimi sunarım.

Ayrıca canım yeğenlerim Eray, Ebru ve Ece'ye sevgi ve zlemlerimi sunarım.

anakkale, 2020

Birol SUSAM

Öğretim Programlarının Değişimi Üzerine Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Birol SUSAM

Özet

Eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi ve başarıya ulaşması sürecinde iyi bir kılavuza ihtiyaç vardır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin uygulanmasına kılavuzluk eden programa öğretim programı denilebilir. Öğretim programları eğitim politikaları ile bireyin ve toplumun ihtiyacına göre belirli zamanlarda değişiklik göstermektedir. Öğretim programlarının değiştirilme nedenlerinden biri de dünyanın hızla değişmesiyle bilim ve teknolojinin kayıtsız kalınamaz hızda insan hayatını etkilemesidir. Öğretim programlarının değiştirilme süreci ve sonucu araştırılması gereken bir konu niteliğindedir. Bu çalışmada öğretim programlarının uygulayıcısı olan sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarının değişimi üzerine görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma, öğretim programlarının uygulayıcısı olan sınıf öğretmenlerinin bu konudaki görüşlerini incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseninde planlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu gönüllü olarak araştırmaya katılan 21 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanan veriler içerik analizi yapılarak anlamlı hale getirilmiştir. Bulguların modellenmesinde NVivo paket programı kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, öğretim programlarının barındırması gereken özellikler bireysel, toplumsal ve yapısal olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmaktadır. Öğretim programlarının bireyin ve toplumun öncelikli ihtiyaçlarını karşılaması beklenmektedir. Program bilimsel ve teknolojik gelişmelere göre güncellenmesi ve değişiklik yapılırken

teknolojik ve kültürel gelişmelerin göz önünde bulundurulması gerektiği anlaşılmaktadır. Program değişikliği sürecine öğretmenlerin gerekli görüldüğü düzeyde sürece dahil edilemediği ve yapılan program değişikliği süreçlerine genel olarak olumlu bakılmadığı ortaya çıkmaktadır. Öğretim programlarının MEB kadrosunun görüşlerine bağlı olarak değiştirildiği ve çok sık program değişikliği yapıldığından bu durumun çok doğru bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan öğretim programı değişikliklerinin ülkenin ihtiyacı olan nitelikli insan yetiştirmeye uygun bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca öğretmen görüşlerine göre ideal öğretim programının öğrenci ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayan niteliklere sahip olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni, öğretim programı, program değiştirme.

Evaluation of Classroom Teachers' Views on the Change in Curriculums

Birol SUSAM

Abstract

There is a need for a good guide in the conduct of training activities and their success. The program that guides the implementation of educational activities can be called a curriculum. Curriculum vary according to educational policies and needs of the individual and society at certain times. One of the reasons for changing the curriculum is that the world is changing rapidly and science and technology affect human life at an indifferent speed. The process and result of changing curriculum is a subject that needs to be investigated. In this research, it is aimed to evaluate the opinions of Classroom Teachers who are the implementers of the curriculum on the change of the curriculum.

The research was planned in the phenomenological design of qualitative methods in order to examine the opinions of Classroom Teachers who are the implementers of the curriculum. The study group consisted of 21 volunteer classroom teachers. An interview form developed by the researcher was used to collect the research data. Data collected through semi-structured interviews using interview forms were made meaningful by content analysis. NVivo package program was used to model the findings.

According to the research findings, the characteristics that the curriculum should contain are divided into three main categories: individual, social and structural. Curriculums are expected to meet the priority needs of the individual and society. It is understood that the program should be updated according to scientific and technological developments and technological and cultural developments should be taken into consideration while making changes. It turns out that teachers cannot be included in the program change process at the level deemed necessary and that the program change processes are not generally viewed

positively. It is understood that the curriculum is changed depending on the opinions of the staff of the Ministry of National Education and this is not true because the program is changed frequently. It is seen that the changes in the curriculum made are not suitable for raising qualified people that the country needs. Also, according to the opinions of the teachers, it was concluded that the ideal curriculum should have the qualifications that meet the needs of the students and the society.

Keywords: Classroom teacher, curriculum, program change.

İçindekiler

Onay	i
Önsöz.....	ii
Özet	iv
Abstract	vi
Tablolar Listesi.....	xi
Şekiller Listesi.....	xii
Kısaltmalar.....	xiii
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	2
Alt Amaçlar	3
Araştırmanın Önemi	4
Varsayımlar	5
Sınırlılıklar	6
Tanımlar	6
Bölüm II: Kavramsal Çerçeve.....	7
Program ve Eğitim.....	7
Program Çeşitleri.....	9
Eğitim programı.	9
Öğretim programı.....	10

Ders programı.....	11
Türkiye’de Program Geliştirme ve Tarihi	11
Programların Değiştirilme Gerekçeleri	20
Program Değişikliklerinin Önemi	25
Program ve Öğretmen.....	28
Eğitimde Program Değerlendirme.....	30
Bölüm III: Yöntem	35
Araştırma Modeli.....	35
Çalışma Grubu.....	35
Veri Toplama Araçları.....	38
Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları	38
Verilerin Toplanması.....	39
Verilerin Analizi	39
Bölüm IV: Bulgular ve Yorum.....	41
Bir Öğretim Programının Sahip Olması Gereken Özelliklerine Yönelik Bulgular.....	41
Öğretim Programlarının Uygulanma Süresine İlişkin Bulgular	46
Öğretim Programı Değişikliklerinde Göz Önünde Bulundurulacak Faktörlere Yönelik Bulgular	48
Öğretim Programı Değişikliklerinde Öğretmen Katılımına Yönelik Bulgular	50
Öğretim Programı Değişikliklerinde Olumlu Bakılan Yönere İlişkin Bulgular	52
Türkiye’de Program Değişikliklerinin Sebeplerine İlişkin Bulgular	54

Öğretim Programlarının Değiştirilme Sıklığına İlişkin Bulgular	55
Öğretim Programı Değişikliklerinde Ülkenin İhtiyacı Olan İnsan Niteliğine Uygunluğuna İlişkin Bulgular	57
Öğretim Programlarının Çözmesi Beklenen Sorunlara İlişkin Bulgular	58
Öğretim Programı Değişikliklerinde Okullarda Uygun Koşullar Hazırlanmasına İlişkin Bulgular	60
Öğretim Programlarının Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelere Uygunluğuna Yönelik Bulgular	62
Öğretim Programı Değişikliklerinde Oryantasyon Sürecine Yönelik Bulgular	64
Program Değişikliğine Daha Çok İhtiyaç Duyulan Derslere Yönelik Bulgular	66
İdeal Öğretim Programlarına Yönelik Bulgular	68
Bölüm V: Sonuç, Tartışma ve Öneriler	71
Sonuç	71
Tartışma	75
Öneriler	78
Kaynakça	82
Ekler	89
Ek-1:İzin Yazısı	89
Ek- 2: Veri Toplama Aracı	90

Tablolar Listesi

Tablo No	Başlık	Sayfa
Tablo 1:	Çalışma grubunun demografik özellikleri	36

Şekiller Listesi

Şekil No	Başlık	Sayfa
Şekil 1:	Öğretim programlarının değiştirilmesini etkileyen başlıca faktörler.....	23
Şekil 2:	Öğretim programının sahip olması gereken özellikleri	41
Şekil 3:	Öğretim programının sahip olması gereken bireysel özellikleri.....	42
Şekil 4:	Öğretim programının sahip olması gereken toplumsal özellikleri.....	43
Şekil 5:	Öğretim programının sahip olması gereken yapısal özellikleri	45
Şekil 6:	Öğretim programlarının uygulanma süresi	46
Şekil 7:	Öğretim programı değişikliklerinde göz önünde bulundurulması gereken faktörler..	48
Şekil 8:	Öğretim programı değişikliklerinde öğretmen katılımının değerlendirilmesi	50
Şekil 9:	Öğretim programı değişikliklerinde olumlu görülen yönler.....	52
Şekil 10:	Öğretim programı değişikliklerini etkileyen sebepler.....	54
Şekil 11:	Öğretim programlarının değiştirilme sıklığı	55
Şekil 12:	Program değişikliklerinin ülkenin ihtiyacı olan insan niteliklerine uygunluğu.....	57
Şekil 13:	Öğretim programlarının çözmesi beklenen sorunlar.....	59
Şekil 14:	Öğretim programı değişikliklerinde okullarda uygun koşulların hazırlanma durumu	61
Şekil 15:	Öğretim programlarının bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygunluğu.....	63
Şekil 16:	Öğretim programının değişikliklerinde oryantasyon süreci	65
Şekil 17:	Öğretim programının değişikliğine ihtiyaç duyulan dersler	66
Şekil 18:	İdeal öğretim programının taşınması gereken özellikler.....	68

Kısaltmalar Listesi

Akt : Aktaran

ERG :Eğitim Reformu Girişimi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

SÖ : Sınıf Öğretmeni

TTK : Talim ve Terbiye Kurulu

Bölüm I: Giriş

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, araştırmanın amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Dünya gelişen bilim ve teknoloji sayesinde çok hızlı bir şekilde değişmektedir. Bu değişim beraberinde bireylerin bilgiye ulaşma ve bilgiyi işleme aşamalarında farklılaşmalara yol açmaktadır. Birey ve toplum bu değişim karşısında sürekli uyum arayışı içindedir. Bu uyumu sağlayacak eğitim sistemi ve eğitim sisteminin kılavuzu olan öğretim programlarıdır. Birey ve toplumun arzu edilen uyum ve başarıya ulaşabilmesi için kaliteli ve işlevsel bir eğitim sistemine ihtiyaç vardır. Değişen dünyaya uyumu ve başarıyı getirecek olan eğitim, bu amaç yolunda bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını gündeme alarak var olan kaynak ve koşulları göz önünde bulundurarak hazırlanmış öğretim programı kılavuzluğunda gerçekleşen öğretme ve öğrenme çalışmalarıdır (Dinç ve Doğan, 2010).

İnsanlar diğer varlıklardan farklı olarak düşünme becerisi ile dünyaya gelirler. Bu beceri sayesinde kendilerini değiştirebilmekte ve geliştirebilmektedir. Bu değişim ve gelişim, eğitim sayesinde yönlendirilebilmektedir. Eğitim, insanoğlunun varlığının bugünkü halini almasının en önemli etkeni olarak görülmektedir (Saltan, 2018).

Bireyler kendi eğitim düzeylerine bağlı olarak yaşadıkları topluma katkı sağlayabilir. Bireylerin karşılıklarına çıkacak problem ya da zorluklara karşı geliştirecekleri çözüm yolları iyi bir eğitim sistemi içinde geliştirilebilir. Eğitim yapıları dinamik olma özelliğine sahip olup çağın gereğine göre gelişmektedir. Eğitim programları eğitim sisteminin en önemli yapı taşlarından (Yenilmez ve Sölpük, 2014). Öğretim programları da eğitim faaliyetlerinin kaynağını oluşturması ve bu faaliyetlerin nasıl yürütüleceğini gösterdiği için önemlidir (Melanlıoğlu, 2008).

Devletler örgün eğitim sistemlerini geliştirdikçe öğretim programları da daha önemli hale gelmiştir. Öğretim programlarının amaç boyutu, içerik boyutu, yaşantı boyutu ve sonuç boyutları da daha kritik görevler üstlenmiştir. Ülkeler kendi nesillerinin istenilen nitelikte yetişmesi için bir yandan öğretmen yetiştirmeyi bir yandan da öğretmenlerin uygulayacakları öğretim programlarını geliştirmeyi hedeflemişlerdir. Program geliştirme faaliyetleri ülkelerin kendi beklentilerine, amaçlarına, kültürlerine ve vizyonlarına göre şekillendirilirken zamanla da programlarda değişme gerekliliği söz konusu olmuştur. Öğretim programlarının değiştirilme süreçleri de bu anlamda önemli birer aşama olmuştur. Çünkü var olan öğretmen kitlesine yeni öğretim programlarını benimsetmek, öğretmek ve uygulatmak için ekstra çalışmalar gerekli hale gelmiştir. Bununla birlikte programlarda meydana gelen sık değişimlerin de yarattığı sıkıntılar öğretmenlerin programlara bakışını önemli hale getirmiştir.

Araştırmanın Amacı

Öğretim programlarının bilim ve teknolojinin hızlı gelişmesi ile toplumun ihtiyaçlarına bağlı olarak değiştirilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Öğretim programlarının değişim süreci kadar uygulama süreci de önemlidir. Öğretim programlarının geliştirilmesinden sonra uygulama sürecinde başarıya ulaşması için en önemli etken uygulayıcı olan öğretmenlerin programın uygulanmasına yönelik göstermiş olduğu tutumlardır. Bu araştırma, eğitim-öğretim faaliyetlerinin temel bileşenlerinden olan öğretim programlarının değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın amacına ulaşması için “öğretim programlarının değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Alt Amaçlar

Öğretim programlarının değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla aşağıdaki alt amaçlara ulaşılması hedeflenmiştir. Sınıf öğretmeni görüşleri çerçevesinde;

1. Bir öğretim programı hangi özelliklere sahip olmalıdır?
2. Bir öğretim programı ortalama kaç yıl uygulanmalıdır? Neden?
3. Bir öğretim programı değişikliği yapılırken hangi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır?
4. Türkiye’de gerçekleşen öğretim programı değişiklikleri süreci (öğretmen katılımı vb.) nasıl gerçekleşmektedir?
5. Öğretim program değişikliklerinin hangi yönleri olumludur?
6. Türkiye’de öğretim program değişikliği yapılmasının sebepleri nelerdir?
7. Türkiye’de öğretim programlarının uygulanma süreleri-değiştirilme sıklığını nasıldır?
8. Yapılan program değişikliklerinin ülkenin ihtiyacı olan insan niteliklerine uygunluğunu nasıldır?
9. Programlar ülkenin ya da bireylerin hangi sorunlarını çözmeye yönelik olmalıdır?
10. Değiştirilen öğretim programlarına okullarda uygun koşullar hazırlanıyor mu?
11. Yeni öğretim programları bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun hazırlanıyor mu?
12. Değiştirilen öğretim programlarının oryantasyon süreci nasıldır?
13. Daha çok hangi derslerde öğretim programı değişikliğine ihtiyaç duyulmaktadır?
Neden?
14. İdeal bir öğretim programı nasıl olmalıdır?

Araştırmanın Önemi

Günümüzde bilim ve teknoloji alanında yapılan yenilikler yaşadığımız çağa yön vermektedir. Ülkeler gelişmeyi çağdaşlaşmayı, bilim ve teknolojideki ilerleme ile mümkün hale getirebilmektedir. Bu ilerlemenin sağlanması ülkede yetişecek bireyler ve bu bireylerin eğitimi ile mümkündür. Bu nedenle, 20. yüzyıldan itibaren eğitime verilen önemin giderek artması bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, yeniliklere uyum sağlama çabası olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitimin öneminin artması, bu alanda gerçekleşen bilimsel çalışmaların artışını da beraberinde getirmektedir. Eğitimin geliştirilmesi için gösterilen çaba “öğrenme” kavramının incelenmesiyle başlamaktadır. Öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ve öğrenmelerin kalıcı hale nasıl getirileceği konusunda birçok eğitim bilimci çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar çerçevesinde, teknoloji ve öğrenme kuramlarının harmanlanmasıyla yeni öğretim modelleri geliştirilmektedir. Eğitimde kaliteyi arttırmak için yapılan bu çalışmaların çoğu bir program dâhilinde uygulanmadığında istenilen başarıya ulaşması mümkün değildir. Eğitim programları aracılığıyla bu temel ihtiyaç karşılanmaya çalışılmaktadır (Saltan, 2018).

Eğitim sistemleri bilim, teknoloji, sanat ve toplumun ihtiyaçları ile doğrudan ilişkili olan ve ihtiyaç olduğunda güncellenmesi ya da değişmesi gereken gelişmeye açık bir yapıdır. Eğitim sistemlerinin genel olarak ya da dersler olarak nasıl yürütüleceğine kılavuzluk eden yapılar eğitim programları olarak açılabilir. Türk Milli eğitim sistemi bazı zamanlarda birtakım gerekçelere bağlanarak değişikliğe maruz kalmaktadır. Çeşitli nedenlere bağlanan bu değişiklikler teknoloji alanındaki gelişmeleri yakalamak isteyen ve çağdaş eğitim modeline ulaşmak isteyen bir eğitim sistemi için zorunluluktur.

Eğitim sisteminin kılavuzu program çalışmaları siyasi ve ideolojik etkilerden sıyrılmalıdır. Program geliştirme sürecinin siyasi etkilerden daha önce geliyor olması için ortak bir bakış açısına sahip olunmalı ve eğitim bilimlerindeki kuralları ile yeniliklere bağlı

olarak çalışılmalıdır (egitimreformugirisimi.org). Literatür incelendiğinde ülkemizde çok sık program değişiklikleri olduğu yönünde eleştiriler sıklıkla dile getirilmektedir. Özellikle eğitim tarihimiz incelendiğinde siyasi yapıdaki değişimlerin önemli program değişikliklerinin fitilini ateşlediği dikkat çekmektedir. Darbeler ve hükümet değişiklikleri insanların eğitimle ilişkili kurdukları sebep-sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmaktadır. Yani ülkeyi yönetenler genel olarak mevcut durumların sebeplerinin başında genellikle eğitimi görmüş ve çıkışı da yine eğitimle yapabileceklerini düşünmüş olabilirler. 1924 yılından bu yana 100 yıla yaklaşan cumhuriyet tarihimizin program geliştirme macerası incelendiğinde dünyadaki değişmelerin de etkisiyle birçok program değişikliği yaşanmıştır. Uzun zaman bu değişikliklerin ülkenin de içinde bulunduğu şartlar sebebiyle ilkokul boyutunda gerçekleştiği de vurgulanmalıdır. Ülkede zorunlu eğitim süresinin artması paralelinde değişiklikler her kademedede sıklaşmıştır.

Programlar üzerine literatürde ilkokul, ortaokul, lise ya da üniversite programları ya da dersler bazında birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Spesifik olarak bu sınırlılıklara sahip çalışmalar varken genel olarak program değişikliklerine vurgu yapan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu açıdan sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarındaki değişimi nasıl değerlendirdikleri konusu önemlidir.

Varsayımlar

Araştırma varsayımlardan yola çıkılarak yapılmıştır:

1. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri öğretim programlarının değişimine yönelik soruları yansız ve içten bir şekilde cevaplamıştır.
2. Araştırma verilerini toplamak amacıyla hazırlanan görüşme soruları öğretim programlarının değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek için yeterlidir.

Sınırlılıklar

Öğretmen görüşlerini araştıran bu çalışma;

1. 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı,
2. Samsun ili genelinde görev yapan 21 sınıf öğretmeni ile ve
3. Katılımcı öğretmenlerin görüşme formuna verdiği yanıtlarla sınırlıdır.

Tanımlar

Eğitim Programı: Bireylere hedeflenen davranış ve becerileri kazandırılmak için oluşturulan yazılı belge ya da eylem planıdır (Demirel, 2017).

Öğretim Programı: Bireylere bir ders öğretimini kapsayan okul ve okul dışı etkinliklerin tamamını kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2017).

Ders Programı: Dersin bir saat süresinde hangi kazanımlara nasıl ulaşacağını anlatan etkinlik planıdır (Demirel, 2017).

Bölüm II: Kavramsal Çerçeve

Program ve Eğitim

Toplumlar geleceklere için bireyleri eğitme çabası içindedir. Ülkeler bu amacına ulaşmak amacıyla eğitim sistemleri içinde karşılaştıkları sorunları tartışmakta ve yeni çözümler aramaktadırlar. Öğrencilere hak ettikleri eğitim ortamlarını sağlamak önemli bir öncelik olmuştur. Öğrencilerin aldıkları eğitimlerden maksimum düzeyde faydalanmalarını sağlamak amacıyla geleneksel bakış açısı yerine yeni stratejiler ve yöntemler için araştırmalar yapılmaktadır (Butakın ve Özgen, 2007).

Her alanda olan hızlı gelişmeler eğitim alanında da devam etmiştir. Eğitim alanındaki gelişmeler yenilikler yapmayı zorunlu hale getirmiştir. Dünya genelinde ihtiyaç duyulan yetişmiş bireylerin kültürel anlamda farklılık göstermesine bağlı olarak her geçen gün yeni yeteneklere sahip olması beklenmektedir. Eğitimin çıktısı olan bireylerin yaşadıkları dünyayı anlayabilmeleri kendilerini gerçekleştirebilmeleri için değişime ayak uydurmaları değişim/gelişim hızına paralel birçok bilgi, beceri ve tutum kazanması gerekmektedir. Buna bağlı olarak eğitim-öğretim programlarının değişimine uyum sağlamalıdır (Karadağ, 2012).

Eğitim örnek verilerek açıklanacak olursa dış etkilere bağlı olarak beyinde meydana gelen yapısal değişiklikler ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ürünler olarak tanımlanabilir. Söz gelişi öğrenci, hastalıklardan korunma yollarıyla ilgili temel ilkelerin bilgisi hedefinin davranışlarına sahip değil. Bu ilkelerin ona öğretilmesine karar veriliyor. Bunun için içerik ve eğitim ortamı düzenleniyor. Bu ortamdaki fiziksel uyarımlar sonucu öğrencinin beyinde istendik biyokimyasal değişiklikler oluşturuluyor. Bu sürecin sonunda öğrencinin hedef davranışları kazanıp kazanmadığı onun davranışlarına bakılarak yoklanıyor. Eğer istendik davranışları gösteriyorsa, kazanmış; göstermiyorsa, kazanmamış yargısına varılıyor. Kazanmışsa, içerik ve eğitim durumu elde tutuluyor; kazanmamışsa, hedef, davranış, içerik,

eğitim ve sına ma durumlarında gerekli düzeltme etkinliklerine giriliyor. Tüm bu özelliklerinden dolayı, eğitim kuramsal ve deneysel bir bilimdir (Sönmez, 1999). Günümüzde eğitimin temel amacı öğrencilerin bilgiyi hazır olarak alması ve ezberlemesi değildir. Günümüz gelişmiş eğitim sisteminde birey sürekli öğrenen bilgiyi işleyen ve üreten olmak durumundadır. Buna bağlı olarak da eğitim sistemlerinin temel amacı bu yönde değişmiştir. Bu değişim açıklanırken öğretim programlarının değişimi ve eğitimi birlikte açıklamak gerekmektedir. Eğitim sistemi içinde yapılması planlanan bir değişiklik aynı anda doğrudan öğretim programlarıyla ilgili hale gelmektedir. Eğitim ve öğretim programlarından beklenen değişim her geçen gün toplum ve bireyin beklentisine göre değişmektedir.

Eğitim ve öğretimde çok önemli bir diğer konu, uygulanan metotlardır. Eğitimin takip ettiği genel metotların yanında, öğretimin, hatta her bilgi çeşidinin verilmesinde kullanılan değişik yolların olduğu bilinen bir gerçektir. Metodun, asıl amaca ulaştırılan en kestirme ve en doğru yol olması gerekir. Bunun için metodun seçiminde bilgi içeriğinin türü kadar, amaçlar da önemlidir. Onun için öğretimde takip edilen metot, bir yandan bilginin türüne, bir yandan eğitimin ilke ve stillerine, bir yandan da eğitimin amaçlarına uygun olmak durumundadır. Metod, içerik, stil ve amaçların uyumlu olup olmaması, eğitim sisteminin sağlıklı oluşunun veya olmayışının temel ölçülerinden birisidir (Akyüz, 2001).

Eğitim sistemi içinde öğrencileri daha donanımlı hale getirmek için yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır (Sünkür, Arıbaş, İlhan ve Sünkür, 2012). Eğitim açıklanırken programdan bağımsız düşünülemez. Müfredat özellikleri öğretmenlerin belirli öğretim konularında bilgisini arttırmaya yardımcı olur. Buradan yola çıkarak yeni karşılaşılan durumlarda daha esnek olunabilir (Davis ve Krajcik, 2005).

İnsan yetiştirme, toplumlarda düşünce ve fikirlerin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan yetiştirme şeklini etkileyen iki önemli eğilim ile ölçüden bahsedilebilir. Bu eğilimlerden ilki evrensel birey, toplumun gelişimine katkı sağlayan aynı paralelde ortaya

çıkan fikirler; coğrafya, tarih ve kültür ile birlikte gelişen bireylerin oluşturduğu özgün karakteristiklerdir. Günümüzde eğitim, toplumu ve bireyi tanımlayarak, yapılan tanıma uygun model oluşturma sürecinde diğer yandan da evrensel ölçü ve çerçevelerde belirginleşmiş bulunan insan ve toplum tiplendirmelerine eğilmek mecburiyetindedir (Akyüz, 2001).

Ülkelerin ihtiyacı olan insan nitelikleri her geçen gün değişmektedir. Bu değişime bağlı olarak eğitim sistemleri ve eğitim sisteminin yol haritasını gösteren programlarda değişmektedir. Programların değişmesini zorunlu kılan bu durum eskimiş bir programla yeni ihtiyaçların giderilemeyeceği gerçeğiyle açıklanabilir.

Yeni hazırlanan programların başarıya ulaşma süreci en az oluşturulma süreci kadar önemlidir. Yeni veya revize edilmiş bir müfredatın uygulanması, tüm paydaşların bilgilendirilerek geri bildirim ve tavsiyelerin iyi işlenmesi uygulamanın başarıya ulaşmasına katkı sağlayacaktır (Mitchell, 2016). Öğretim programları içerik, amaç, vizyon ve yaklaşımları gibi özellikler bakımından yeterli olsa da eğitim kurumları yeterli olmadığında geçerliliği olamamaktadır. Öğretim programlarını eğitim kurumlarında uygulayacak olan öğretmenlerdir (Tekbıyık ve Akdeniz, 2008).

Program Çeşitleri

Eğitim sistemlerinde 1950'li yıllara kadar ders ve konu şeklinde olan müfredat anlayışı yerini öğretim programlarına bırakmıştır. Cumhuriyet tarihinde programların gelişimine bakıldığında ilk yıllarda ilköğretim müfredatlarını görmekteyiz. Yılların geçmesi ve yeni arayışlarla birlikte müfredatlar yerini öğretim programlarına bırakmıştır.

Eğitim programı. Eğitim programı, öğrenen bireylere okul ve okulun dışında belirli bir düzende sunulmuş faaliyetler yoluyla sağlanmış olan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2017). Öğrencilerin okul hayatları ve okul dışında kalan zamanlarda da elde

ettikleri öğrenmelerin çerçevesini eğitim programı çizmektedir. Eğitim programları sadece bir dersin ya da kazanımın öğretilmesi için değil bireyin tüm eğitim yaşantılarını açıklamaktadır.

Eğitim programında yer alması gereken özellikler şunlardır:

1. Okul ile milli eğitimin amaçlarının neler olduğu,
2. Milli eğitim ile okulların eğitim ilkelerinin neler olduğu,
3. Okutulacak derslerin haftalık ders saatleri,
4. Derslerin öğrenci amaçlarının öğrenci davranışı olarak açıklanması,
5. Dersleri oluşturan konular ve konu kapsamında öğrencilere kazandırılması planlanan davranışlar,
6. Konuların yoğunluğu ve süresi,
7. Konuların öğretiminde kullanılacak ders materyalleri ve eğitim teknolojileri,
8. Eğitime devam eden öğrencilerin gelişim özellikleri ve ders içeriklerini bu özelliklere göre düzenleme yolları,
9. Ders içerikleri ile çevrenin toplumsal, ekonomik, kültürel açıdan ve bireylerin gelecekle ilgileri,
10. Eğitim, programının yürütülmesi ile eğitim programının yürütülmesi amacıyla okulda oluşturulacak ortama ilişkin ilkeler (Başaran, 1978).

Öğretim programı. Yaşadığımız toplum içinde sürekli olarak davranışlarımızda değişimler oluşur. Bu değişimlerin bir kısmı planlı ve programlı bir şekilde olmaktadır ve biz bu planlı ve programlı hale öğretim demekteyiz. Yapılan kaynak taraması sonucu eğitim programı ile öğretim programının sık sık birbirine karıştırıldığı ve pek çok yazarın da bu duruma açıklık getirmeye çalıştığı görülmüştür (Bıyık, 2006). Öğretim programı, bir dersin öğretime yönelik olarak okulda ve okulun dışında planlanan tüm etkinliklerin oluşturduğu düzenektir (Demirel,

2017). Bireylerin okul ve okulun dışında bir derse dayalı olarak elde edeceği öğrenme ve yaşantıların çerçevesini çizmektedir.

Ders programı. Ders programı bir ders için ders süresi içinde gerçekleştirilmek üzere planlanan etkinliklerin tamamından oluşan plandır (Demirel, 2017). Ders programı adından da anlaşılacağı gibi her ders için ayrı ayrı yapılan programdır. Bu programın içinde dersin amacı ve kazanımları, içeriği, öğrenme öğretme etkinlikleri ve değerlendirme kısımları bulunmaktadır. Bir ders süresi boyunca öğrenciye kazandırılacak kazanım ve becerilerin işlenişini anlatan programdır (Bıyık, 2006).

Türkiye’de Program Geliştirme ve Tarihi

Türkiye çeşitli zaman aralıklarıyla bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, toplumun değişen ihtiyaçları, insanların bireysel beklentileri, yeni mesleklerin ortaya çıkması, dünyanın küreselleşmesi, insan yetiştirmede yeni anlayışların öne sürülmesi ve MEB kadrosunun ülkenin eğitim sistemi ile ilgili çözüm olarak düşündükleri bazı önerilerine bağlı olarak değişikliğe uğramıştır. Bu gerekçelerle eğitim sistemi üzerinde yapılacak değişikliklerin eğitimin uygulama aracı olan programlar üzerinden yapılması olağan bir durumdur.

Türk Milli Eğitim sisteminin bilinen özelliklerinden biride çok sıkı şekilde değişikliğe maruz kalmasıdır. Bilimsel ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeleri yakalamak toplum ve ülkeler için bir zorunluluk haline gelmiştir. Milli Eğitim sistemimizin cumhuriyet tarihimiz boyunca bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak hatırı sayılır düzeyde yol kat ettiği bilinmektedir (Geçit, 2008). Halkın önemli bir kısmının köylerde yaşadığı yıllar köy için ayrı hazırlıklar ve planlamalar gerektirmişken özellikle John Dewey’in ülkemize 1924 yılında gelişi ve sonrası sunduğu raporu uygulamaya çalışan bir ülke olan Türkiye, o yıllardan bu günlere ciddi değişimler geçirmiştir. Bu değişimler de programların değişmesi sonucunu beraberinde getirmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim sisteminde modern bir sisteme ulaşmak ve milli bir eğitim sistemi elde etmek için çeşitli faaliyetler yapılmak istenmiştir. Çünkü laikliğin gelişmesindeki önemli faktörlerden biri de modern eğitimi sisteminin gelişmesidir. Modern eğitimin sisteminin gelişmesiyle akılcılık ile bilimsellik gelişmiş olacak ve devlet bu doğrultuda daha hızlı ve daha emin olarak ilerleyecektir. Çağdaş, yaşamsal ve üretici hale gelmiş olan eğitimin, laik, bilimsel, demokratik ve öğrenci etkinliklerini ön plana alan bir eğitim haline getirilmesi amaçlanmıştır. Bu sebepten dinsel içerikler ile yöntemlerden uzaklaşıp, sorunları bilimsel yöntemler kullanarak çözmeyi amaçlayan demokratik bir eğitim benimsenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla kişilikli iyi yurttaş olan vatandaş yetiştirmek amaçlanmıştır (Durmaz ve Yıldız, 2016).

Cicioğlu (1985)'a göre Cumhuriyet'in ilk zamanlarında oluşturulan 1924 ilkokul müfredatı ile kız ve erkek ilkokulları için ayrı ayrı ilkokul programı oluşturulmuştur. 1926 programı toplu öğretim, çevreden hareket ve çocuğa göre öğretim ilkelerine program içinde yer verilmiştir. 1948 yılında uygulamaya konulmuş olan ilkokul programı hayat ile ilgili ilişkili konuları, toplu öğretim metoduna göre şekillendirmiş ve ünitelendirilmiştir. 1961 programına kadar derslerin çeşitleri ve 50 yıllık süre içerisinde yapılan değişikliklerde belli bir derse ayrılan ders saati sayısı hemen hemen hiç değişmemiştir. 1962 programında diğerlerinden farklı olarak planlama, değerlendirme ve eğitsel çalışmalar için belirli bir süre ayrılmıştır. 1948 ilkokul programında, aile ve okul arasında güçlü bir ilişki oluşturulması, ilk olarak yeni bir ilke şeklinde getirilmiştir. Demokratik eğitimin özelliklerinden biri olan bu ilke, Cumhuriyet okul kuruluş sisteminin uygulanışından ancak 24 yıl sonra gerçekleşebilmiştir. Cumhuriyet eğitim sisteminin kuruluşundan 44 yıl sonra da, ilk defa 1968 ilkokul programıyla, eğitim ve öğretim sürecinde rehberliğin rolü, ölçme değerlendirmenin eğitim ve öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olması, özel eğitim görmesi gereken çocuklar için ayrı eğitim almanın gerekliliği ele alınmıştır (Cicioğlu, 1985).

Yeni kurulmuş olan devletin eğitim şekli, yeni bir toplum yaratma amacı ve toplumun parçası olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak özelliklere sahip olmalıydı. Bu noktadan yola çıkılarak Yeni Türkiye yeni eğitim müfredat geliştirme girişimi 1924 yılında başlamıştır. İlköğretim müfredatı ihtiyaç ve durumlara bağlı olarak Cumhuriyet tarihi boyunca pek çok kez değişmiştir (Şahin, 2009).

Türkiye’de ilkokul programı ilk olarak 1924 yılında hazırlanarak uygulanmıştır. Günümüze kadar 1926, 1930-1936, 1948, 1962-1968, 1998, 2005 ve 2018 yıllarında programlarda bazı değişiklikler yapılarak ya da yenilenerek uygulanmıştır. Programlar arasında farklı yıllarda yapılan küçük değişikliklerin yanında taslak programlar da önemli yer kaplamıştır. Özellikle 1962 taslak programının 6 yıl uygulanması dikkat çekicidir. Programlar arasında en uzun süre uygulanan 1968 ilkokul programı olmuştur (Demir, 2016).

1926 programı içerik ve biçim bakımından daha önceki ilkokul programlarından ayrılmaktadır. Bu programda ilkokuldaki derslerin adlarının yanında ek olarak amaç ve konuların işleniş sırasını dikkat edilmesi gereken önemli noktalar yer almaktadır. Ayrıca bu programda John Dewey’in Türkiye’ye daveti sırasında hazırlanmış olduğu raporda üzerinde durduğu hayat bilgisi gibi kavramlara yer verilmiştir (Şahin, 2009).

1926 programından sonra Türkiye’de değişik alanlarda değişiklikler yapılmıştır. Köklü değişikliklerin zorunlu olarak ortaya çıktığı bu dönemde programlarda da değişiklik gerekmiştir. 1935 yılında yeni bir ilkokul programı oluşturmak amacıyla verilen direktif doğrultusunda ilkokul müfredat komisyonu toplanmıştır. 1936 yılında hazırlanan bu programda ulusal eğitim ilkeleri üzerinde durulmuştur (Şahin, 2009).

1930 yılında şehir okullarının müfredatının esaslarına sadık kalınarak köy çocuklarını köyün şartlarına ve ihtiyaçlarına göre yetiştirmek amacı ile Köy Mektepleri Müfredat Programı hazırlanmıştır (Tekişik,1992). 1948 programından önce Türkiye’de ilkokullarda iki

farklı program uygulanıyordu. 1936 programı şehirlerde bulunan ilkokullarda, 1930 yılında çıkmış olan Köy Mektepler Müfredat Programı ise köylerde bulunan okullarda uygulanıyordu (Gelen ve Beyazıt, 2007).

Cumhuriyetin kurulmasından sonra başlayan eğitim hareketi ortaöğretim eğitiminde kendini göstermiş ve 1930'lu yıllardan sonra da şekillenmeye başlamıştır. Ülkemizde öğretim programları ilke, amaç, ders konuları ile süreleri, değerlendirme yöntemleri vb. açılardan sayısız değişikliğe uğramıştır. Programların oluşturulması ve iyileştirilmesi ile daha iyi düzeyde eğitimi verilmeye çalışılmıştır (Yörük ve Şeçken, 2011).

1948 programı 20 yıl uygulamada kalma özelliği taşımaktadır. Bu programda esasa alınan bilgi öğretimi olmuş ve eğitimin amaçları milli eğitime göre toplumsal açıdan, kişisel açıdan, insanlık ilişkileri açısından ve ekonomi açısından, olmak üzere dörde ayrılmıştır (Şahin, 2009). İlkokulda eğitim gören öğrencilere milli kültürü öğretmek zorunluluktur denilebilir. Bütün vatandaşlara aynı millî değerleri, aynı amaçları kazandırmak için gereken bilgilerin hepsi, ilgileri, hizmet isteği ilkokulun birinci görevidir. Millet kendi geleceği için değerli gördüğü ülkü ve değerleri vatandaşlara aşılamayla ilkokullardan beklemektedir (MEB, 1948).

1968 programı 30 yıl uygulamada kalmasına bağlı olarak uzun süreli bir program olarak nitelendirilebilir (Şahin, 2009). Milli Eğitim anlayışımız, Türk Milletinin bütün vatandaşlarını hayatları boyunca sevinçte ve zorluklarda, birlikte yaşayan bir toplum olarak milli bilince dayalı olarak bir arada tutmak, insani, ahlaki, milli, önemli değerleri iletmek; milletimizi özgür düşünmenin, sosyal düşünce ve demokratik yaşamın etkin olduğu, bireysel yaşam ve toplum sorumluluklarını ön plana alan anlayış içinde bilgi, güzel sanatlar ile ekonomi açısından çağdaş uygar yapının yaratıcı ve yapıcı paydaşı haline getirmektedir. Bu anlayışa erişmek için tüm gelişim dönemlerindeki bireylere eşit şartlar içinde, becerilerine göre üst düzeyde yetiştirmek; insanlara ve millete yararlı ve çalışkan vatandaşlar haline

getirmek; ekonomik ve sosyal gelişim programlarının gerçekleştirilmesi amacıyla gerekli nitelikteki insan yetkinliklerini kazandırmak milli eğitimin amacıdır (MEB, 1968).

Türkiye’de 1990’lı yıllardan sonra ilerleme kaydeden yapılandırmacı yaklaşımın sonucu olarak 2004 yılında ilköğretim müfredatlarının oluşturulması için geniş bir çalışma gerçekleştirilmiştir. 2004 yılında geliştirme süreci başlayan öğretim programları çoklu zeka, kavramsal öğrenme, aktif öğrenme ile üst düzey düşünme becerilerini önemseyen, yapılandırmacı yaklaşımı temel alan ve öğrenci merkezli bir programdır ve bu programda öğretmenler rehber niteliğinde, bilgiyi direkt veren değil öğrenciye bilgiye giden yolu gösteren ve rehberlik edendir (Erdoğan, Kayır, Kaplan, Ünal ve Akbunar, 2015). 2005 ilkokul müfredatı ile davranışçı eğitim anlayışı yaklaşımından vazgeçilerek yapılandırmacı eğitim anlayışına geçilmiştir. İlkokul ile ortaokul kademelerine göre düzenlenmiş parçalı okul müfredatından vazgeçilerek sekiz yıllık kesintisiz eğitim sistemine uygun şekle getirilmiştir (Şahin, 2009). MEB tarafından 2005 yılında uygulamaya koyulmuş olan programların öğretim anlayışında yapılandırmacılık benimsenmiştir. Oluşturulan öğretim programları öğrenciyi merkezine alan yapılandırmacı eğitim sisteminin konu, kazanım, öğretim yöntemlerini ölçme değerlendirmede öne alındığı vurgulanmıştır. Yapılandırmacı anlayış felsefi bir oluşumdur ve eğitime uygulanma sürecinde bu anlayışla ilişkili olduğu düşünülen öğretim teknik ve yöntemlerini içerisinde barındırır (<http://www.egitimreformugirisimi.org/>).

2005 yılında köklü bir değişiklik yapılarak uygulamaya koyulan program bazı açılarından eleştiri almıştır. Yeni programın küreselleşen dünyada insanın bir sermaye olarak görülmesi ve bu sermayenin geliştirilmesi gerektiği görüşünün sonucu olarak ortaya çıktığı savunulmuştur. Ayrıca yeni programın bireylere bazı öğretileri aktarmaya çalıştığı ve sorgulayıcı özellikler kazandırmadığı da bu eleştiriler arasındadır. Yeni ilköğretim programı, neoliberal ekonomi politikalarının sonucu ve gerektirdiği bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Fazla ayrıntılı ve çağdaş bir dil, felsefe ve yöntem ile yeni program, küreselleşen dünyada

insan sermayesinin geliştirilmesi, iktisadi çıkar ve mantık temelinde yer almanın, insan sermayesinin geliştirilmesi açıklıkla ortaya koymaktadır. Yeni programla, bireyin birçok yönden gelişiminden ise piyasaya uyarlanabilirliğini yani kalite, verimlilik, etkililik gibi neoliberal ideolojide fazlaca kullanılan iktisadi kavramlar etrafında ele alan yaklaşımları, örnek verilecek olursa yeni Sosyal Bilgiler Dersi programında yer verilmiş olan küresel bağlantılar gibi konu başlıklarına açıkça yer verilmiştir. Konuya böylesi bir bakış açısı ve küresel ilişkilerle farklı kültürlerin tanınabileceği ön plana çıkarılsa da, tek boyutlu bireyler yaratılması muhtemeldir (İnal, 2006).

MEB 2004 yılında öğretim programlarını tümüyle yapılandırmacı eğitim yaklaşımını merkeze alarak değiştirerek, uygulamasını başlatmıştır. Esasında, yapılanlar yerinde olmakla beraber geç bile kalınmıştır. Programlardaki değişimin çok daha önceleri gerçekleştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Yine de zararın neresinden dönülürse kardır ve yeni programlara geçiş aşaması kolay olmamakla birlikte ciddi anlamda sorunlarla karşılaşmıştır. Bir yandan, yıllardır eğitim sistemi ile programlarda etkili olan davranışçı yaklaşımın etkisini silmek ve tamamen karşıtı olan başka bir yaklaşımı benimsemek kolay değildir. Ayrıca, MEB'in yeni programlara geçiş sürecinde tam bütünlük ve bir altyapı oluşturduğunu belirtmek de oldukça zordur. Yeni programlara, dolayısıyla, getirilen yeni yaklaşıma zihni açıdan hazır olmayan bir kadro, bilgi ve kültür birikimi ile geçiş yapmak gerçekten zor olmuştur. Burada, programların tümüyle öğretmenleri kucakladığı söylenemez. Ciddi bir hazırlık aşaması ve deneme aşamaları ve öğretmen görüşlerine ulaşılmadan gerçekleştirilen bu değişiklikler beklenen düzeyde kabul görmemiştir. Zira, bu kabul görmeme durumu kendini göstermiş ve önemli problemler belirmeye başlamıştır. Pek çok öğretmen yeni yaklaşımın oluşturduğu duruma uyum sağlayamamış, birçoğu belki de en verimli olabileceği yıllarında emekliliğe ayrılmaya karar vermiştir. Buna ek olarak pek çok eğitimci ise yeni oluşturulan programa ve dolayısıyla yeni bir yaklaşıma rağmen, alışık

olduğu gibi öğretmeye devam etmiştir. Kâğıt üzerinde yapılan program değişiklikleri zihni ve kalbi bir kabul görmediğinden, uygulama aşamasına geçirilmesi de oldukça sıkıntılı olmuştur (Baş, 2011).

TTK ve MEB'in, Newton teorisi üzerine kurduğunu iddia ettiği eski Türk eğitim sistemini doğrusal, ezberci ve öğretmen merkezli olması gibi daha çok eğitsel/teknik terimlerle eleştirmesinin arka planında, hem eski eğitim sisteminin yeni süreçlerde yeterince işlevsel olmama durumu hem de eğitsel reforma güçlü bir felsefi meşru olmasını sağlayacak bir temel bulma gereği yatmaktadır. Çok renkli, gerçeğin çoğulluğu, herkese uygun seçenek, gerçekliğin göreliliği gibi postmodern savlarla eski müfredatın determinist, doğrusal tekçi, bir örnek mantığı eleştirilmektedir. Çoklu zeka kuramı, akıllı okul, sorgulayıcı ve esnek eğitim, toplam kalite yönetim, performans değerlendirme, öğrenci merkezli eğitim gibi yeni anlayış ve kavram, modern eğitim sistemlerinin klasik ölçme-değerlendirmeye dayalı, öğretmen merkezli ve aşırı merkeziyetçi eğilimlerine karşı çıktığı öne sürülmektedir. Kesinlikçi, aşırı doğrusal, tekçi bulunan yeni modern eğitim sistemi, TTK ve MEB'e göre bütünün arasında parçanın erimesine, gözden kaçmasına neden olmakta, sorgulayıcı ve eleştirel eğitimin önü kapanmaktadır (İnal, 2006).

Türkiye yenilenen öğretim programlarının yenilik getirici olduğu yönünde söylem, bakış açısı ile yapıya sahip olduğu söylenebilir. Yeni program öğretmeni merkeze alan klasik yapı yerine öğrenciyi merkeze alan yeni bir yapıya sahip olmuştur. Yeni olarak kullanıma sunulan öğretim programları öğrencileri biricik, özgün ve saygıdeğer bireyler olduğunu kabul etmekte, düşünme, problem çözme becerisine sahip, yaratıcı, araştırma berisini kullanan, inceleme yapan, sorgulayan, plân yapan, eleştirel düşünen, karar verme becerisi gibi üst düzey zihinsel becerileri vurgulayan, sadece ürünü değil, ürün geliştirme sürecini de değerlendirmeye çalışmaktadır (Akınoğlu, 2005).

Yeni programın başarıya ulaşması ve iyi sonuçlar vermesi birçok dış ve iç etkenlere bağlıdır. Bu etkenlerden birisi de programın uygulayıcısı olan öğretmen faktörüdür. Programın başarıya ulaşabilmesi için programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin de programı iyi bir biçimde özümseyip, öğrencilerde olduğu gibi kendi anlamlarıyla yapılandırmaları gerekir. Başarılı ve etkili bir eğitim-öğretim için öğretmenlere gereken fırsatlar sunulmalı, öğretmenleri teşvik edici araştırmalar ve çalışmalar yapılmalıdır. Dolayısıyla öğretmenlerin görev yaptıkları kurumlarca gerekli şartların sağlanması zorunludur. Belirli standartlara bağlı olarak belirli aralıklarda öğretmenlerden program hakkında geri görüşler alınarak gerekli olan gelişim ve değişim gerçekleştirilebilir (Butakın ve Özgen, 2007).

Ülkemizde 2005 yılında tüm öğretim programlarının değiştirilmesi devrimsel bir proje olarak sunulmuş olsa da zaman içerisinde ülkenin her alanında beklenen etki ve başarıyı sağlamadığı anlaşılmıştır. Özellikle ülkenin büyüklüğü ile beraber eğitimsel eşitsizliklerin sürmesi, öğretmen boyutunun program değişimine bakışı ya da hazır oluş durumu ve siyasal etkiler sebepleriyle birçok dersin öğretim programı daha 2005 yılından sonra 5 yıl dolmadan değişmeye başlamıştır. 2018 yılı da eğitim tarihimizde öğretim programlarında önemli değişimlerin yaşandığı yıllardan birisi olmuştur.

Yenilenen öğretim programlarının uygulama aşamasında başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için iyi hazırlanmış bir öğretmen eğitimine, okul ortamlarının baştan düzenlenmesine, sınıf mevcutlarının ideal sayıyı aşmamasına ve öğrenci değerlendirmelerinin nasıl yapılacağına, öğrenci ders kitapları, öğretmen kılavuz kitapları ve öğrenci çalışma yapraklarının programın felsefe ve yapısına uygun olarak nasıl birlikte işlevsel hale geleceği konularında pratik ve etkili adımların, örneklemelerin yapılması gerekmektedir (Akınoğlu, 2005).

Ülkenin kendine özgü şartları gerektiği kadar dikkate alınmadan ve gerekli koşullar hazırlanmadan, küreselleşen dünya ve Avrupa Birliğine uyum çerçevesine bağlı olarak bir

önceki programın tümüyle terk edildiği ve bunun yanında önceki öğretim programından tamamen kopan yeni bir program oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Buna bağlı olarak yeterli şartlar oluşmadan program geliştirme mantığına ulaşmadan program değiştirme mantığına göre oluşturulan programların eksikler içermesinin beklendik bir durum olduğu söylenebilir (Aykaç, 2007).

Okullarda demokratik ilkelere dayalı bir yönetim ve organizasyon şekli ve işleyişi oluşturulamamıştır. Zira, yeni programlarda temel alınan psikolojik anlayış ve felsefi görüş ile okul süreçlerinde rol oynayan etkin felsefe ve psikolojik anlayış birbirlerinin tam zıttıdır. Oysaki okul süreçleriyle programlar bir harmoni arz edecek bir durum oluşturmalıydı. Öte yandan, her öğrencinin, yeni yaklaşımlarda öğrenme yollarına ve farklı zekâ alanlarına sahip olduğu belirtilmekte, fakat düzenlenen sınavlarda öğrenciler seviyesiz ve seviyeli diye kategoriler ve sınıflamalara ayrılmakta, çoklu zekâ paradigmasının ve yeni programlarının anlayışına ters düşmektedir. Bu yüzden, ilgili programların ülkemizdeki bütün öğretmenlerin düşüncelerini de dikkate alarak, yeniden incelenmesi ve hayat ve okul gerçeğiyle bütünleşik programların oluşturulması gerekmektedir. Bir yandan, programların anlayışı ve özü ile okul süreçlerinde geçerli olan anlayış birbirleri ile uyumsuzken, diğer yandan bölgeler arasında çok boyutlu farklılıklar varken, eğitim yapımız dersanelerin ve sınavların gölgesinde ve arasında olduğu sürece yapılan, belki devrim gibi değişimlerin hayata bulması oldukça zor ve hatta imkânsızdır. Bunun yanında, insanlarımızın kültürel kodları ile uyuşmayan yaklaşımların, başka ülkelerde başarılı olsa da kendi ülkemizin yapısına ve insan tipine özgü ve uyumlu olması fazlaca bir önem arz etmektedir. Kendi kültürel yapımızla uyumlu olmayan, başka bir deyişle bize özgü olmayan yaklaşımların ileride eğitim sistemimizde yaşayacağı tahribatları şimdiden kestirmek zor olmayacaktır: Aşırı bireysel, bencil, çıkarıcı, umursamaz ve daha nice olumsuz özellikleri barındıran bir gelecek (Baş, 2011).

Ülkemizde ve dünyada yaşam süren bilimsel, teknolojik ve sosyokültürel gelişmeler, öğrencilerin gelecek yıllarda toplumun üretken bireyleri olarak sahip olmaları gereken nitelik dokusunu da değiştirmiştir. Yaşadığımız çağda, öğrencilerin taşınmaları gereken temel beceri, bilgi ve değerlerin yanı sıra bunların kazanılma sürecindeki farkındalıkları da önem arz etmektedir. Ayrıca kazanılmış olan niteliklerin hayatın farklı alanlarında faydalı olabilmesi için iyi bir altyapı ve donanıma sahip olunması da bir şart olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, ülkemizin bugünden yarına kendilerine büyük beklentiler bağlanan gelecek nesillerinin daha nitelikli bir biçimde yetişmesi için müfredatların yenilenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Sonuç olarak uygulamada olan mevcut müfredatlar, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki gelişme ve yeniliklere bağlı olarak günümüzün gerekliliklerini, toplum ve ferdin değişen ihtiyaçlarını giderecek şekilde yenilenmiştir (<https://ttkb.meb.gov.tr>, 2017).

Öğretim programı geliştirme çalışmaları dinamik bir süreç olduğu için programların gerektiğinde güncellenmesi beklenen bir durumdur. Öğretim programlarının güncellemesi sürecinde güncellenme gerekçelerinin net, açık bir biçimde ve önceki programla kıyaslayarak gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Bu sayede program değişikliklerine ilişkili çevrelerin olumlu bakmaları sağlanabileceği gibi güncellenen programların kabul edilmesi ve dolayısıyla uygulanması kolaylaştırılabilir.

Programların Değiştirilme Gerekçeleri

Modern bir eğitim, aynı zamanda bir sistemi de gerekli kılmaktadır. Eğitim sistemi, çeşitli unsur ve güçleri bünyesinde toplayan idari bir organizasyondur. Tabii ki eğitim sistemini doğuran temel motif, eğitime duyulan ihtiyaç çevresinde teşekkül eden çeşitli düşünce biçimleri ve bunların eğitilir bir varlık olarak insana yönelmesidir. İşte bu eğitilebilir insan motifi etrafında teşekkül ettirilen çeşitli düşünce unsur, araç ve malzemeler bir eğitim sistemi meydana getirmektedirler (Akyüz, 2001).

Ülkemiz eğitim sisteminin çok sık değişliğe uğraması ve değişik eğitim programlarının denenmesi Şu soruyu aklımıza getirmektedir: Acaba yeni öğretim programı da kısa sürede yürürlükten kaldırılır mı? Program uygulayıcısı öğretmenlerin çoğunluğu yapısalcı eğitim modeline karşı dirençli oldukları ve klasik eğitim modelini uygulamaya devam ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durumun temel sebeplerinden biri program uygulayıcısı öğretmenlerin klasik eğitim sistemiyle yetişmiş olmaları ve aynı zamanda uzun yıllardır klasik modelle öğretim etkinliklerini gerçekleştirmeleridir. Aynı zamanda ülkemizin coğrafi koşulları ve bölgeler arasındaki değişik kalkınmışlık dereceleri incelemeye alındığında halen oldukça fazla bir öğrenci potansiyelinin gerekli derecede bilgi kaynaklarına sahip olmadığı ve bilgiye erişme olanaklarının da yeterli olmadığı bir gerçektir. Ancak tüm bunlara karşın yapısalcı eğitim yaklaşımının avantajları da göz önüne alındığında, MEB’de hakim olan görüş bu eğitim modelinin devam edeceği yönündedir (Geçit, 2008).

Toplumlar öğrencileri yetiştirirken belirli normlara sahip oldukları müfredatlarını sorgulamaya başlarlar (Egan, 1978). Program geliştirme süreci durağan bir süreç değildir. Bu türden çalışmaların hep aynı kalması mümkün değildir (Kelling-Gibson, 2005). Eğitimin süreç, müfredat ve ortamında yapılan değişiklikler bize eğitimin beklenen ihtiyaca yanıt vermediğini gösterir (Kress, 2000). Bireylere eğitim sürecinde kazandırılmak istenen becerilerin, özelliklerin ve değerlerin devamlılığı ile bütünlüğü bakımından eski ve yeni program arasındaki ilişkilendirme çok önemlidir (Demir, 2016).

Öğretim programlarının verimli olabilmesi için hedeflerini anlaşılır ve doğru bir biçimde ortaya koyan öğretim yaklaşımına ve eğitim felsefesine sahip olması gerekir. Öğretimin felsefi temeli öğretim programının nasıl birey yetiştirme gerektiği sorusuna verdiği cevaptır. MEB, 2005 yılında uygulamış olduğu program ve sonrası için yaklaşımının yapılandırmacılık olduğunu ortaya koymuştur. Geliştirilen öğretim programlarının tümünde yapılandırmacı yaklaşımın bireyi merkeze alan yapısı ve ölçme değerlendirme, öğretim

etkinlikleri, konu ile kazanımları merkeze alınmıştır. Temelde felsefi bir anlayış olan yapılandırmacılığın eğitime uygulanması aşamasında uygun olduğu düşünülen teknik ve öğretim yöntemlerini içinde barındırır (<http://www.egitimreformugirisimi.org>).

Eğitim programlarının, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerin hızına ayak uyduramaması halinde, çabucak eskidiği görülür. Oysa eğitim programları bu gelişmelerden daha ileri bir düzeyde olmak zorundadır. Eğitimin eskimiş programlarla yürütülmesi, eskimiş çağa insan yetiştirmektir. Toplumsal, ekonomik ve kültürel gelişmelerin bilimsel araştırmalarla ortaya çıkarılması, kalkınmayı hızlandıracak yenilik ve etmenlerin ortaya konması ve eğitim programlarının bunlara göre düzenlenmesi gereklidir. Bunun için de eğitim programlarının hazırlanmasına toplumun her kesiminden yetenekli kişilerin katılması zorunludur. Özellikle öğretmenlerin kendi uygulayacakları programda söz sahibi olmaları sağlanmalıdır (Başaran, 1978).

Şekil 1’de öğretim programlarının değiştirilmesini etkileyen başlıca faktörlere yer verilmiştir.

Şekil 1: Öğretim programlarının değiştirilmesini etkileyen başlıca faktörler. Aksoy ve Taşkın (2019) Öğretim programlarının değişimini etkileyen faktörlerin, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersi müfredatlarını etkileme boyutu. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(224), 75-99.

Eğitim müfredatının incelenmesi ve gözden geçirilmesi istenen duyarlı eğitimi ortaya koyarak ders ve alanlarla ilgili nitelikli deneyimler sunmamızı sağlar (Villegas ve Lucas, 2002). Öğretim programı değişimini etkileyen faktörlerin konu aldıkları araştırmalarında öğretim programları değişikliğinde MEB'in dikkate aldığı başlıca faktörlerin ulusal ve uluslararası özellikler olduğu görülmektedir. Bu faktörlerin geliştirilen öğretim programlarına sağladıkları katkıları ile ulaşmak istedikleri hedefleri detaylı bir biçimde açıklanmasının ülkenin eğitim politikasının vatandaşlar tarafından anlaşılır olması anlamında katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Aksoy ve Taşkın, 2019).

1994 yılından sonra hazırlanmış olan öğretim programlarında programı hazırlama sürecinde yer alan ya da hazırlanma sürecine katkı sağlayan eğitimci akademisyenler, konu

alanı uzmanları, bilim uzmanları, alan eğitimcileri, sınıf eğitimcileri, dil uzmanları MEB yetkilileri net bir şekilde belirtiliyorlardı. Bu durum yürütülen faaliyetler açısından hesap verilebilirlik, açıklanabilirlik ve şeffaf olma durumuna katkı sağlayan uygulamaydı. Öğrenci ve ailelerin geleceği konusunda oldukça fazla etki sahibi olan öğretim programları değiştirilme sürecinde yer alan uzman ve eğitimcilerin bilinmemesi sakıncalı bir durum olarak görülmektedir. Ülkemiz son yıllarda içinde bulunduğu ampirik süreçte, birey ve toplum için önem arz eden değişikliklerin kimler tarafından gerçekleştirildiği, gerçekleştirilen kişilerin yetkin olma ile öğretim programları için uzmanlık alanları eski program süreçlerinde olduğu gibi kamuoyuna açıklanmalıdır. Dikkat çekici diğer bir nokta ise yeni uygulanan öğretim programlarını detaylı bir kaynakça barındırmamasıdır. Yeni öğretim programının temel aldığı kaynakça ile uyarlama çalışmalarının paylaşılması, eğitimin niteliğinin artırılması için çabalayan ve geniş kaynaklara ulaşmak için çalışan eğitim paydaşlarının yararlanması için gereklidir (<http://www.egitimreformugirisimi.org/>).

Günümüzde teknoloji ile bilginin hızlı bir şekilde gelişmesi toplumun tümü ve buna bağlı olarak eğitimle ilişkili faktörlerin hızlı bir şekilde değişmesine yol açmaktadır. Eğitimin en temel amacı toplumların ihtiyacı olan özelliklere sahip bireyler yetiştirilmesini sağlamak, okullarda uygulamada olan eğitim programlarının toplumun ihtiyacına bağlı olarak oluşan değişikliklere paralel olarak geliştirilmesi ve eğitim programlarının çağın gerisinde kalmaması gerekmektedir. Gerçekten de günümüzde tüm derslerin kapsamı ve geçerliliği sabit kalmamakta, sürekli değişmektedir. Bir eğitim sisteminin hızla değişmekte ve gelişmekte olan toplumun taleplerin karşılanması için eğitim programlarının geliştirilmesi zorunludur (Bıyık, 2006).

Son zamanlarda teknoloji ve bilim alanında gerçekleşen hızlı gelişmeler, öğrenme-öğretme faaliyetlerini derinden etkilemektedir. Teknoloji ve bilim alanındaki etkileyici gelişmelere uyum sağlayacak aynı zamanda bu gelişmeleri ileriye taşıyacak bireylerin

yetiştirilmesi, daha etkin öğrenme-öğretme yaklaşımlarının uygulanmasını bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu bağlamda yapılandırmacı öğrenme-öğretme faaliyetleri, dünya genelinde en çok öne çıkan yaklaşım olarak görünmektedir (Karaman ve Karaman, 2016). Bilindiği gibi Türk Milli Eğitim sisteminin en bilindik özelliklerinden biri çok sık değişiklikler yaşamasıdır. Teknoloji alanındaki gelişmeler ışığında çağdaş eğitim modellerini benimsemek ülke ve toplumun geleceği için bir zorunluluktur. Ülkemiz eğitimi cumhuriyet döneminden günümüze bilimsel ve teknolojik gelişmeler paralelinde mesafeler kat ettiği bir gerçektir (Geçit, 2008).

Eğer bir ülkede uygulanmakta olan eğitim anlayış ve düzeninin tahlil edilmesi söz konusu edilirse, üzerinde durulması gereken temel kavramlar bunlardır. Bu gibi kavramların analiz edilmesi, o ülkenin düşünce zemin ve ufkunu ortaya koyduğu gibi, uygulanan eğitimin neden, niçin, ne ve nasıl olduğu hususlarını da açıklamak için yeterlidir. Söz konusu durum yalnızca inceleme ve araştırma faaliyetleri için değil, eğitimin yeniden kurulması meselesinde de geçerlidir. Eğitimin bu kavramların meydana getirdiği kadroyu, sürekli kullanılan bir ölçü, hatta bir şablon olarak değerlendirmek mümkündür (Akyüz, 2001). Ülkeler ve toplumların geleceği açısından hayati öneme sahip olan eğitimin, gelişigüzel kararlar ve günübirlik uygulamalarla tesadüfün kollarına bırakılması düşünülemez. Eğitim için de, eğitime yön veren politikaların tutarlı, bilimsel, sosyolojik ve felsefi temellerinin sağlam ve uzun vadeli politikalar olması gerekmektedir (Yıldız ve Yıldız, 2016).

Program Değişikliklerinin Önemi

Program geliştirilirken felsefe ve psikoloji süzgecinden geçerek ihtiyaçların belirlenmesi ve hedeflerin ortaya konması uygulanması sonrasında program istenilen başarıyı sağlamayabilir. Bunun nedeni de uygulandığı toplumsal yapıya uygun olmayışıdır. Hazırlanan programların uygulanabilir olması için toplumsal yapının mutlaka göz önünde bulundurulması gerekir (Saltan, 2018).

Eğitim sistemleri günümüzde bilgi, teknoloji ve bilimin hızlı ilerlemesine ve değişmesine bağlı olarak güncellenmesi zorunlu olan bir yapı haline gelmiştir. Eğitim sistemlerinin güncellenmesi sistemin kılavuzu görevini gören programlar değiştirilmeden yapılamaz. Programların değiştirilmesi toplumsal, bireysel, kültürel, bilimsel ve teknoloji gibi ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak gerekli pilot uygulama yapıldıktan sonra gerçekleşmelidir.

Eğitim politikası belirlenirken, sosyal-kültürel yapı ve ülkenin ekonomik ihtiyaçları göz önüne alınarak uzun yıllar devam edebilecek sistemler üzerinde çalışılmalıdır. Değişen veya değişmesi gereken sistemler öncelikle pilot uygulamalara tabi tutulmalı ve daha önce denenmiş uygulamalardan detaylı sonuçlar çıkarılarak, tekrar ve hataya düşmekten korunmalıdır (Yıldız ve Yıldız, 2016).

Günümüzde gereksinim duyulan durum; kararlı bir eğitim ve program geliştirme politikasıdır. Eğitim programlarının geliştirilmesi diğer toplumsal hizmetlerden farklı olarak uzun dönemde sonuçlarının alınabildiği bir etkinliktir. Bir siyasi yapının yaptığı değişikliğin hangi siyasi yapının sonuçlarıyla yüzleşeceği belli değildir. Bu anlamda eğitim programlarında yapılan değişikliğin günlük siyaset tartışmalarının üstünde, kamu yararını gözeterek düzenlenmesi gerekir (Saltan, 2018).

Eğitim programları ve buna bağlı olarak geliştirilen ğretim programları, eğitim etkinliklerini okul dışında ve okulda tüm ayrıntılarıyla planlayan rehberler olarak nitelendirilebilir. Bu noktadan yola çıkararak uygun hazırlanmış ğretim programlarıyla eğitimin istenen amaçlarına ulaşmasının kolaylaşacağı düşünülmektedir (ıray, Küçükyılmaz ve Güven, 2015).

Yetenek, bilgi ve beceriler bilimsel nitelikteki bilgiyi odak noktasına alarak değil, öğrencilerin aktif şekilde olduğu etkinlikler ile gerçekleşir. Buna bağlı olarak yeni

uygulamaya koyulan programın köklerini oluşturan en önemli faktörlerden birisinin etkinlikler olduğu söylenebilir. Ama etkinlikleri oluşturmada ve etkinlikleri oluşturacak araç-gereç tedarik sürecinde zorluk yaşanması, etkinlikleri gerçekleştirebilmesi amacıyla sınıf mevcutlarının fazla olması doğal olarak yeni oluşturulan programın uygulanabilirliğini zorlaştırmaktadır (Duru ve Korkmaz, 2010).

Siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gerçekleşen değişimler farklı alanlardaki gibi eğitim sistemini de etkilemektedir. Eğitim sisteminde gerçekleşen değişimler ise, güncel eğitim görüşüne uygun programların oluşturulması neden olmaktadır. Buna bağlı olarak eğitim programları, bir bakıma gelecek nesillerin ihtiyaçlarını giderirken diğer bir yandan toplumsal ilerlemeye katkıda bulunurlar. Son zamanlarda ABD, Avustralya ile Finlandiya gibi gelişmiş ülkelerin, eğitim programlarını yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayanarak yeniden güncellemeleri görülmektedir (Paykoç, 2005'dan akt. Ersoy ve Kaya, 2009).

Öğretim programları, eğitimin genel hedeflerinde tanımlanan birey tipini yetiştirmeyi hedefleyen uygulamalı ve kuramsal yapılar olarak açıklanabilir. Öğretim programlarının uygulamalı ve kuramsal alt yapısı, öğrenme kuramları ile yaklaşımları hedef alınarak hazırlanmaktadır. Son yıllarda yapılandırmacı öğrenme birçok ülkede öğretim programı ve kuramıyla alt yapısı oluşturulmaya çalışılmaktadır (Epçaçan ve Erzen, 2008). Yapılandırmacı yaklaşımın öğrenme ve öğretme faaliyetleri üzerindeki etkisi ile doğru orantılı olarak, öğretim programlarının güncellenmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak dünyada birçok ülke, gerçekleştirdikleri çeşitli güncelleştirmelerle öğretim programlarını yapılandırmacılık anlayışına uygun hale getirmiştir (Karaman ve Karaman, 2016).

Toplum ve eğitim programı karşılıklı birbirlerini etkileyen ve süreç içerisinde birbirlerini değiştiren iki unsurdur. Bu ilişki, iyi bir analiz ve sonrasında etkili bir çalışmayla toplum için fayda sağlayacak olanaklar yaratabilir. Aksi takdirde zıt sonuçlar doğurup

toplumu bir kaosa sürükleyebilecek sıkıntılı durumlar yaratabilir. Diğer yandan, eğitim sistemlerine stratejileriyle yön veren siyasi kurumlar da eğitim sisteminin gelişmesi ve değişmesinde çok büyük rol üstlenir. Bu durum, program geliştirmenin diğer bir temeli olan politik temelin önemini ön plana çıkarmaktadır (Saltan, 2018).

Ders müfredatlarının içerik yönünden siyasal politikalara alet edilmemesi, bilimsel ve güncel olarak düzenlenmesi, bireysel ihtiyaçlara cevap verebilecek eğitim-öğretim sistem ve yöntemlerin belirlenip, uygulanabilir yapıya kavuşturulması ve ders saatlerinin konu içerikleri ile örtüşmesi sağlanmalıdır. Eğitimin, toplumu değiştiren yönünden hareketle toplumsal sorunların farkında olan ve çözümde aktif yer alabilen yapıya kavuşturulması ve öğretmen niteliğine önem verilmesi gereklidir. Öğretmenlerle ilgili istihdam politikası belirlenmelidir (Yıldız ve Yıldız, 2016).

Program ve Öğretmen

Yeni uygulanacak olan bir programın verimli bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla geniş bir kapsama sahip süreç organizasyonu iyi yapılmış öğretmen eğitimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Planlanması beklenen ve ihtiyaç duyulan bu eğitimler daha önce uygulanmış olunan programların yapısı, uygulanması ve felsefesi hakkında bilgi verici olmalıdır. Bu bilgiden yola çıkarak hizmet içi eğitim, öğrenci merkezli eğitimin gereği anlamında öğretmen becerilerine yönelik geliştirici özelliğe sahip ve uygulamaya dönük teknik, yöntem vb. yaklaşımlara dayandırılmalı ve öğretmenlerin bakış açısı değişikliği hedeflenmelidir. Programlara dayalı olarak okul ortamlarının yeniden düzenlenmesinde öncelikle öğretmenlerin okullarında üretmelerini ve çalışmalarını destekleyecek kaynak merkezi ve çalışma ortamlarının oluşturulmasında yarar vardır. Öğretmenlerin kullanımına yönelik hazırlanacak materyal, kaynak ve etkinliklerin kolayca anlaşılır ve işlevsel olması yaygın kullanımını sağlayacaktır. MEB, öğretmenlerin materyal ve kaynakları etkin kullanımı için uygun ve kullanışlı materyaller hazırlamalıdır (Aykaç, 2007).

Öğretmenlerin programın uygulama sürecinde karşılaştıklarını açıkladıkları bir diğer durum okullarda olması gereken araç-gerecin olmaması ile sınıfların programın gerektirdiğinin tam tersi olarak fazla kalabalık olmasıdır. Karşılaşılan bu durum programın uygulanması aşamasında bazı okullarda alt yapı şartlarının uygulama için yeterli olmamasından ve gerekli olan donanımın olmamasından kaynaklanmış olabilir. Bu şartlar, ancak alt yapının iyileşmesiyle ve sınıf mevcutları azalmasıyla giderilebilir. Ancak, öğretim programları küçük grupların etkinliklerinin gerçekleştirilmesini önerilmiş olsa da bu durum kalabalık olan sınıflarda geniş öğrenci katılımlı etkinliklerin yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Bu durum aynı zamanda öğretmenlerde oluşan program algısı ile yakından ilişkilidir (Erdoğan, Kayır, Kaplan, Ünal ve Akbunar, 2015).

Güncellenen öğretim programının başarıyla uygulanmasında başrole sahip öğretmenlerin yaşadıkları zorlukların tespiti ve bunlara çözümleri oldukça önemlidir. Bu nedenle, öğretim programları geliştirirken ülkenin yerel farklılıklarının ön plana alınması ve paydaşlarıyla gerekli tanımların gerçekleştirilmesi büyük bir önem taşımaktadır (Karaman ve Karaman, 2016).

Yeni programın değişiminin ve gelişiminin belli standartlara göre takip edilebilmesi ve değişimlerin gerçekleştirilebilmesi için program uygulayıcıları öğretmenlerin bir süreklilik ve bütünlük içinde değerlendirme yapmaları gerekmektedir (Butakın ve Özgen, 2007). Programın etkin biçimde kabullenilebilmesi için öncelikle öğretmenlerin alt yapı ihtiyaçları giderilmeli, programın felsefesi ilk olarak öğretmenlere kavratılmalı, teknolojik araç ve gereçleri kullanmada gereken eğitim verilmelidir (Gelen ve Beyazıt, 2007).

Öğretmenlerin kendilerini özellikle öğrenme-öğretme aşamaları ve değerlendirme alanında yetersiz görmeleri ve bazı uygulamalarda zorluk yaşadıklarını belirtmeleri göz önünde bulundurularak, öğretmenlere yeni öğretim programı ile ilgili uygulamalı hizmet içi eğitimler verilmelidir. Ayrıca düzenlenecek bu hizmet içi eğitimlerde, sadece program içeriği

tanıtılmamalı, öğretmenlerin güncel eğitim uygulamalarına ve mesleki gelişimlerine ilişkin tema ve konular yer almalıdır. Bu hizmet içi eğitimler daha çok işlik (workshop) çalışması olarak oluşturulmalı ve öğretmenlere uygulama fırsatı tanınmalıdır. Programda yer verilen etkinliklerin gerektiği biçimde gerçekleştirilebilmesi amacıyla okullara teknolojik donanım açısından destek sağlanmalıdır. Etkinliklerin sıkıştırılmadan, pekiştirme ve uygulamalara daha çok zaman ayrılabilmesi, etkili bir şekilde uygulanabilmesi ve öğrencilerle birebir ilgilenme imkanı bulunabilmesi için sınıflardaki öğrenci sayısı azaltılabilir (Erdoğan, Kayır, Kaplan, Ünal ve Akbunar, 2015).

Öğretmenlerin yeni uygulanan programları özümsemeleri ve verimli bir şekilde uygulayabilmeleri, öğrencileri eğitim süreci içinde doğru bir şekilde değerlendirebilmeleri amacıyla seminer ve kurslar tertip edilmesi önerilir. Ayrıca yeni uygulanan programın gösterdiği şekilde derslerin yürütülebilmesi amacıyla sınıf mevcutlarının azaltılması önerilir (Bal, 2008).

Programın başarılı olması için programa yönelik öğretmen görüşlerinin özellikle de programı uygulama aşamasında karşılaşılan sorunların ortaya çıkarılarak bu sorunlara yönelik önlemlerin oluşturulması önem kazanmaktadır (Duru ve Korkmaz, 2010). Gerekli koşullar ile altyapıların hazırlanmadan uygulamaya konulan öğretim programının beklenen başarıyı yakalaması olanaklı görülmemektedir. Bu durumu daha önce uygulamadan kaldırılan programlardan da görebiliriz (Aykaç, 2007).

Eğitimde Program Değerlendirme

Bilgi alışverişi ve iletişimin çok hızlı bir değişim içinde olduğu, bilginin katlanarak arttığı ve her geçen gün daha da yoğun bir şekilde teknolojinin kullanıldığı bir çağda yaşamaktayız (Bayrak ve Erden, 2007). Eğitim, en genel anlamıyla bireyde beklenen yönde davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Eğitim programı da bu davranış değişikliğinin

oluşturulacağı kitlenin niteliklerine göre davranış değişikliğinin gerçekleşmesini sağlayacak öğrenme yaşantılarını ve bunların etkilerini oluşturma süreçlerini kapsar. Eğitimde değerlendirme de bu şekildeki davranış değişmelerinin, program tasarısında belirlenen ölçütlere göre beklenen sonuçlara ulaşp ulaşmama durumunu ortaya çıkarmak için başvurulan bir süreç olarak kendini göstermektedir (Yüksel, 2010).

Bir eğitim sistemini tamamlayan temel öğelerin başında öğretim programı gelmektedir. Çünkü öğretim programında; öğretim sürecine katılacakları, öğretilecekleri, öğretme yöntemleri ve ne zaman öğretilecekleri tasarlanmaktadır. Buna bağlı olarak, eğitimde yenileşme çalışmaları öğretim programlarına yoğunlaşmaktadır. Öğretim programı, öğrenilecek konu alanları ile disiplinlere açıklık getirdiği gibi programın uygulanmasında, programa katılan öğretmen ve öğrencilerin sorumluluk ve görevlerini de açıklamaktadır. Buna bağlı olarak, öğretim programlarının yeniden oluşturulması sürecinde öğrenci ve öğretmenlerin program içindeki görevleri de yeniden tanımlamaktadır (Korkmaz, 2006).

Örgün ve yaygın eğitim veren kurumlarının temel görevi, hedef gruplarına eğitim programlarında öngörülen davranışları, uygun eğitim süreçleri yoluyla kazandırmaktır. Eğitim kurumlarının bu görevlerini yerine getirebilme durumları, ancak uyguladıkları eğitim programlarının tüm açılarıyla ve tüm paydaşlarının katılımıyla değerlendirilmesiyle belirlenebilir. Bu bakımdan program değerlendirme, tasarlanan ve uygulanan eğitim programının başarısı hakkındaki bilgilerin toplandığı, elde edilen bu bilgilerin analiz edilip yorumlandığı ve elde edilen bulgularla programın sürdürülmesi, geliştirilmesi veya sonlandırılması kararının alındığı bir süreçtir (Sağlam ve Yüksel, 2007).

Değerlendirme ölçme sonuçlarını bir ölçütle kıyaslama ve bu bakımdan özellik hakkında bir sonuca varma, nitelik belirleme, değer belirleme anlamlarında kullanılmaktadır. Program değerlendirme de hazırlanan programın başarısı hakkında karara varma veya programın değerinin netleştirilmesi süreci olarak tanımlanabilir (Bay ve Karakaya, 2006).

Öğrencilerin, beklenen yönde nitelikli özellikler edinmeleri, eğitim kurumlarında verimli ve etkili öğrenme yaşantıları edinmelerine bağlıdır. Eğitim programlarına bağlı olarak oluşturulan öğrenme ortamlarının aynı zamanda bilimsel ve toplumsal gelişmeleri de yansıtabilecek biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Buna bağlı olarak, eğitim sistemleri mutlaka planlı yapılmalıdır. Çünkü girdi, işlem, çıktı ile dönüt faktörlerinden oluşan eğitim sistemi, açık bir sistem özellikleri taşır ve sürekli kendini yenileyen bir yapıdadır. Bu nedenle, eğitim sistemlerinde, sürekli olan geliştirme, tekrar düzenleme ve yenileme çalışmaları bir zorunluluktur. İşte bu yenilenme sürecinin ne yönde ve nasıl olması gerektiği, değerlendirme süreçlerinin faydalı bir şekilde kullanılmasına bağlıdır. Bir diğer açıdan, değerlendirme, eğitim programının taslak, süreç ve ürün çıkarma aşamalarında, işlevselliğini ortaya çıkarma, eksiklerini belirleyerek giderme; işlemeyen ve hatalı bölümlerini tespit etme ve düzeltme için yapılan işlemlerdir (Demirtaş, 2017).

Eğitim kurumlarının öncelikli görevlerinden biri toplumun, gelişmekte olan dünyanın, teknoloji ve bilimin istemlerini karşılayabilen niteliklere sahip insanları yetiştirmektir. Örgün ve yaygın eğitim kurumları bu görevini, nitelikli özellikler barındıran programlar hazırlayarak, bu programları uygun şartlarda uygulamaya koyarak ve programlarını sürekli olarak güncelleyerek yerine getirebilir. Eğitim sistemleri, gelişmeleri yönlendirebilecek ve gelişmelere uyum sağlayabilecek bireyleri, ancak ülkenin kalkınma amaçlarıyla uyumlu eğitim programları uygulayabildikleri zaman yetiştirebilirler. Çünkü programlar; eğitilecek insanlara kazandırılacak davranış standartlarını, öğretilecek bilgileri, beceri ve değerleri belirler, öğretme-öğrenme etkinliklerine ve değerlendirme etkinliklerine rehberlik eder (Yüksel, 2010).

Program değerlendirmede, değerlendirme süreci sonucunda çıkacak kararın özelliğine bağlı olarak her öğenin ayrı ayrı etkisi ya da tümünün birlikte etkisi değerlendirilebilir. Programda düzeltme yapılacaksa her öğenin ayrı ayrı etkisi alınmalıdır. Programın denenecek değerlendirilmesinde ise, öğrencinin programa girerkenki hali, öğretmenin nitelikleri, öğrenim

çevresinin şartları etkileri de dikkate alınmalıdır. Değerlendirme sonucunda çıkacak kararlar, program değerlendirme desenini de belirler. Bir eğitim durumunu girdiler-işlemler-çıktılar sistemi açısından düşündüğümüzde, program değerlendirme bu modele göre incelenebilmektedir. Girdiler; eğitime alınan öğrencilerin özelliklerini; işlemler, öğretim etkinliklerini; çıktılar ise; eğitimi tamamlayan öğrencilerin özelliklerini açıklamaktadır (Bayrak ve Erden, 2007).

Program değerlendirme, yalnızca program uygulaması sonucunda yapılan gelişmiş güzel bir işlemler yumağı olmayıp, programı daha da geliştirmek amacıyla veri ve bulguların bir araya getirildiği ve yargıya varıldığı bir süreçtir. Bu yönüyle değerlendirme bir süreç olarak ve bilimsel araştırma süreçlerinde izlenen işlemler program değerlendirme sürecinin de faaliyet basamaklarını oluşturur. Ancak bilimsel araştırma ve program değerlendirme birbir örtüşmemektedir. Her ne kadar bazı değerlendirme çalışmaları sosyal bilimlerde araştırma geleneğinden etkilenmişse de değerlendirme ile bilimsel araştırma arasında belirgin farklar vardır (Yüksel, 2010).

Eğitimde değerlendirmenin amacı, eğitimci ve öğrencilere bilgi vermektir. Program değerlendirme, eğitim programıyla ilişkili bulguların toplanmasını, işlenmesini ve yorumlanmasını gerektirir. Değerlendirmenin bütünüyle yapılması için iki türde bulgulara ulaşılması gerekir. Birincisi, öğrenme çerçevesi, programın amaçları, yöntemleri, personeli, içeriği ve çıktılarının nesnel biçimde açıklanması, ikincisi ise bu hedeflerin, öğrenim ortamının vb. kalitesi ve uygulanabilirliği ile ilgili kişisel görüşlerin ve yargıların alınmasıdır (Demirtaş, 2017).

Eğitim kurumlarının işlevlerini gerçekleştirme durumları, ancak uyguladıkları eğitim programlarının tüm boyutlarıyla tüm paydaşlarının katılımıyla değerlendirilmesi sonucunda belirlenebilir. Bu bakımdan program değerlendirme, tasarlanan ve uygulanan eğitim programının etkililiği hakkındaki verilerin toplandığı, bu verilerin analiz edilip yorumlandığı

ve programın sürdürülmesi, geliştirilmesi veya sonlandırılması kararına varıldığı bir süreçtir. Program değerlendirme sürecinin sonunda ulaşılabacak kararların ve yorumların güvenilirliği ve geçerliği, program değerlendirme sürecinin de güvenilirliği ve geçerliği ile doğru orantılıdır (Yüksel, 2010).

Bölüm III: Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve veri analizinde kullanılan tekniğe ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Öğretim programlarının değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar teori oluşturmayı amaçlayan bir anlayışla sosyal olguları, buldukları yaşam alanı içerisinde anlamaya çalışan bir yaklaşımdır (Yıldırım, 1999). Araştırmada sınıf öğretmenlerinin mesleki yaşantı ve tecrübelerine dayanarak öğretim programı değişikliklerine yönelik görüşlerinin incelenmesi düşünüldüğünden nitel araştırma desenlerinden olgubilim desen kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem çalışmanın amacına göre deneyim ve bilgi açısından zengin veya donanımlı durumların seçilerek araştırma yapılması olarak bilinmektedir (Büyüköztürk vd., 2017). Bu noktadan çıkışla daha fazla öğretim programı değişikliği ile karşılaşmış mesleki tecrübeye sahip sınıf öğretmenleri seçilerek araştırmanın çalışma grubu oluşturulmuştur.

Tablo 1: Çalışma grubunun demografik özellikleri

Öğretmen	Cinsiyet	Kıdem	Medeni durum	Yaş	Şimdiye kadar çalışılan okul sayısı	Öğretim programıyla ilgili toplantıya katılma durumu	Sınıf öğretmenliğinde kendini yeterli bulma durumu
SÖ1	Erkek	31-35	Evli	55	6	Evet	Kısmen
SÖ2	Kadın	16-20	Evli	41	6	Evet	Kısmen
SÖ3	Erkek	21-25	Evli	47	4	Evet	Kısmen
SÖ4	Erkek	16-20	Bekâr	39	7	Hayır	Kısmen
SÖ5	Kadın	16-20	Evli	39	7	Evet	Kısmen
SÖ6	Kadın	21-25	Evli	45	5	Evet	Yeterli
SÖ7	Erkek	21-25	Evli	50	5	Evet	Yeterli
SÖ8	Erkek	36-40	Evli	60	7	Evet	Kısmen
SÖ9	Kadın	21-25	Evli	45	8	Hayır	Kısmen
SÖ10	Erkek	21-25	Evli	50	9	Evet	Yetersiz
SÖ11	Erkek	21-25	Evli	46	4	Evet	Yeterli
SÖ12	Erkek	36-40	Evli	60	7	Evet	Yeterli

SÖ13	Erkek	36-40	Evli	62	6	Hayır	Yeterli
SÖ14	Erkek	31-35	Evli	54	7	Evet	Yeterli
SÖ15	Erkek	26-30	Evli	57	4	Evet	Yeterli
SÖ16	Erkek	26-30	Evli	50	4	Evet	Yeterli
SÖ17	Erkek	36-40	Evli	57	7	Evet	Yeterli
SÖ18	Erkek	16-20	Evli	41	6	Evet	Yeterli
SÖ19	Kadın	16-20	Evli	37	5	Evet	Yetersiz
SÖ20	Kadın	16-20	Evli	40	5	Hayır	Yeterli
SÖ21	Kadın	16-20	Evli	42	5	Evet	Yeterli

Araştırmanın Tablo 1’de verilen çalışma grubuna bakıldığında 7 kadın 14 erkek olmak üzere 21 sınıf öğretmeninden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların en az 16-20 en fazla ise 36-40 yıl mesleki tecrübeye sahip oldukları, 1 katılımcının bekâr 20 katılımcının evli olduğu, yaşlarının en az 39 en fazla 62 olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların daha önce öğretim programlarıyla ilgili bir toplantıya katılma durumlarına bakıldığında 4 katılımcının öğretim programıyla ilgili hiç toplantıya katılmadığı, 14 öğretmenin ise öğretim programlarıyla ilgili toplantılara katıldığı anlaşılmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin çalıştıkları okul sayısına bakıldığında en az 4 okul en fazla ise 9 farklı kurumda çalışıldığı anlaşılmaktadır. Araştırma katılımcısı sınıf öğretmenlerinin kendilerini mesleki anlamda yeterli görme durumlarına bakıldığında 12

öğretmenin mesleki anlamda kendisini yeterli gördüğü, 7 öğretmenin kendini orta derecede yeterli gördüğü, 2 öğretmenin ise kendini mesleki anlamda yetersiz gördüğü anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Öğretim programları değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerine ulaşmak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan ve 14 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler hem basit seçenekli cevaplamayı hem de araştırılan konu ile ilgili derinlemesine veri toplanmasını birleştirebilmektedir (Büyüköztürk vd., 2017).

Araştırma veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanma sürecine ilk olarak ilgili alanyazın taranarak başlanmıştır. Oluşturulan görüşme formu danışman öğretim üyesi ile ayrıntılı olarak incelenmiş ve alanında uzman 2 öğretim üyesinden ve kıdemli sınıf öğretmenlerinden görüş alınarak son halini almıştır.

Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları

Yapılan araştırmanın bilimsel kabul düzeyinin ve sağlayacağı yararın yüksek olması araştırmanın niteliği açısından önemlidir. Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik açısından uygulanabilir ölçütlere ulaşmak yaşanan zorluklardandır. Karasar (2016)'a göre özellikle toplum bilimlerinde yapılan çeşitli ölçmelerde, ölçülen kavramın hemen her boyutu kullanılmaya çalışılır. Yüksek bir güvenirlik, ölçmede izlenen süreçler ve kullanılan ölçütler ile ilgilidir. Örneğin; otuz kişilik bir öğrenci grubuna ait yazılı kağıtlarını değerlendiren iki öğretmenin verecekleri puanlar ya da aynı öğretmenlerin belli bir zaman aralığın da kağıtları değerlendirmesinde vereceği puanlar birlikte değişmediği gibi birbirine yakında olmayabilir. Nitel araştırmalar araştırdığı konu ile ilgili insanların yaşantı ve deneyimlerini anlamaya çalışan bir araştırma türüdür. Nitel araştırmalarda verilerin tarafsız bir şekilde toplanarak yorumlanması için güvenirlik ve geçerlik açısından eksiklik

yaşanmaması gerekir. Eğitim ve psikolojik ölçmelerdeki kararsızlık ise, araç veya ölçmeyi yapanın dışında ölçülecek özellikteki zamana bağlı değişme nedeniyle ölçülen özellikten de kaynaklanabilir (Büyüköztürk vd., 2017).

Verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla analiz sürecinde iki farklı analiz yapılmış ve birbiriyle karşılaştırılmıştır. Ayrıca görüşme sonucu elde edilen verilerin kodlanması sürecinde 2 farklı kodlayıcı ve bunlar arasındaki uyum yüzdesi (%79) güvenilirliği artırıcı bir husustur.

Ölçmede geçerlik, ölçülmek istenen şeyin doğru bir şekilde ölçülebilme derecesidir. Bir başka deyişle, ölçülmek istenen başka şeylerle karıştırılmadan ölçülebilmesidir (Karasar, 2016). Geçerlik, testin bireyin ölçülmek istenen özelliğini diğer özelliklerine karıştırmadan ne derece doğru ölçtüğüyle ilgilidir (Büyüköztürk vd., 2017). Katılımcılarla yapılan görüşmelerin geçerliliğinin sağlanması amacıyla görüşme sırasında bilgisayara kaydedilen görüşme katılımcıya okutularak onaylaması istenmiştir. Ayrıca katılımcılara ait doğrudan aktarmalarla görüşler desteklenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla eklerde sunulmuş olan araştırma iznine dayanarak sınıf öğretmenlerinin uygun olduğu gün ve saatlerde görüşmeler yapılmıştır. Katılımcı öğretmenlere kimlik bilgilerinin hiçbir yerde paylaşılmayacağı ve toplanan verilerin sadece bu araştırma için kullanılacağı bilgisi verilmiştir. Öğretmenlerin gönüllü olarak katıldığı bu görüşmeler ortalama 30 ile 45 dk. sürmüştür ve araştırmacının yanında götürdüğü bilgisayara yazarak kayıt altına alınması suretiyle toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Sınıf öğretmenleri ile birebir görüşme yapılarak toplanan araştırma verilerinin çözümlenerek anlamlı hale getirilmesinde içerik tekniği analizi kullanılmıştır. Kullanılan bu

analiz yöntemi belirli kurallar dahilinde kodlamalar yapılarak bir metnin daha küçük içerik kategorileriyle özetlendiği, sistematik ve yenilenebilir bir analiz tekniği olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk vd., 2017).

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış ham veriler kodlama yapılarak kategorilere ulaşılmıştır. Ulaşılan bu kategoriler altında veriler sınıflandırılarak anlamlı hale dönüştürülmüştür. Bazı katılımcıların dikkat çekici görüşleri de değiştirilmeden olduğu gibi sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular şekillere dönüştürülmüş ve frekansları belirlenmiştir. Bulguların modellenmesinde ise NVivo paket programından yararlanılmıştır.

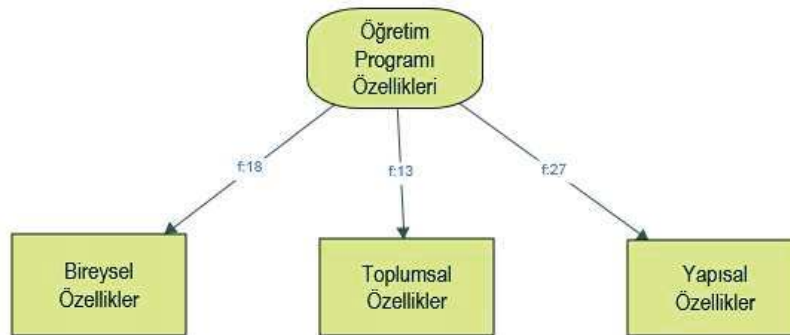
Bölüm IV: Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde öğretim programlarının değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Bir Öğretim Programının Sahip Olması Gereken Özelliklerine Yönelik Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin araştırmanın birinci sorusu olan “*Bir öğretim programının hangi özelliklere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz?*” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 2, Şekil 3, Şekil 4 ve Şekil 5’te verilmiştir.

Bu araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin cevaplarının analiz sonuçlarına göre öğretim programının özellikleri üç üst kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler programın bireysel özellikleri, programın toplumsal özellikleri ve programın yapısal özellikleri şeklindedir.

Şekil 2: Öğretim programının sahip olması gereken özellikleri

Eğitimci görüşlerine göre eğitim programlarının bulundurmaı gereken niteliklerin başında yeni oluşturulan programın içerik bakımından toplumun beklenen ihtiyaçlarına cevap vermesi, işlevsel olması, bireyin yeteneklerini keşfetmesi, esnek olması, teknoloji ve bilimin getirdiği ışığın aydınlığında konuların ayrıntılarının oluşturulması, kullanılacak teknik ve yöntemlerin belirlenmesi olanağı sağlaması gerekmektedir (Engin, Akbaşı ve Gençtürk, 2003’den akt. Akengin, 2008).

Şekil 3: Öğretim programının sahip olması gereken bireysel özellikleri

Öğretim programının bireysel özellikleri katılımcı cevaplarına göre; öğrencinin ihtiyaçlarını karşılaması (f:9), ahlaklı öğrenciler yetiştirmesi (f:2), bilgiye ulaştırıcı olması (f:2), Z kuşağına uyumlu olması (f:1), çocukların gelişimine uygun olması (f:3) ve üreten birey yetiştirmesi (f:1) şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Programın bireysel özelliklerine yönelik görüş bildiren katılımcı görüşlerine göre bir öğretim programının bireysel olarak öğrencinin ihtiyacını karşılaması görüşünün ön plana çıktığı görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin öğrencinin ihtiyaç olarak gördüğü konularda daha istekli olduğunu düşündüğü şeklinde bu bulgu yorumlanabilir. Öğretim programlarının bireysel özellikleri hakkında görüş bildiren bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

SÖ-7 (erkek, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 50 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programlarıyla ilgili toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

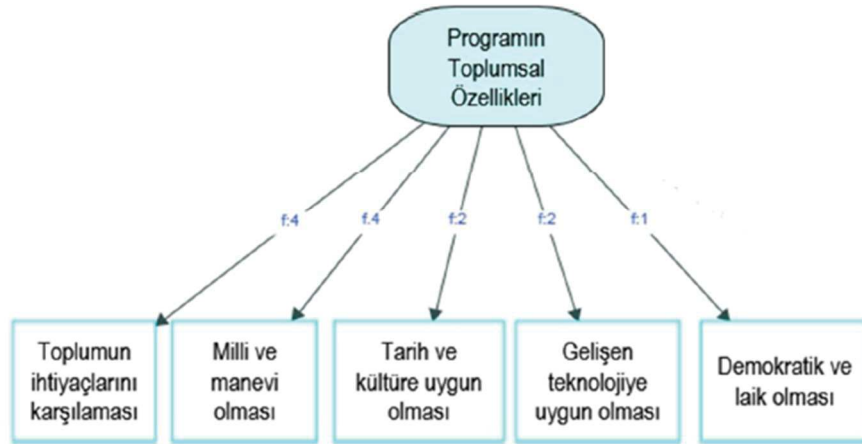
“Öğretim programı öğrencinin bireysel özelliklerini ön plana çıkarmalı. İyi bireyler yetiştirmek meslek kazandırmaktan daha önemlidir. Programlar ahlaklı iyi bireyler yetiştirmeyi ön planda tutmalı.”

SÖ-4 (erkek, 16-20 yıl kıdeme sahip, bekâr,39 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmamış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Bir öğretim programı öncelikle çocuğun gelişim dönemine uygun olmalı. Öğrencinin gelişim dönemi dikkate alınmadan hazırlanan programlarda kazanım ve hedeflere ulaşmada büyük zorluklar yaşanıyor.”

SÖ-14 (erkek, 31-35 yıl kıdeme sahip, evli, 54 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Öğretim programı öğrenciyi motive eden onu hayata hazırlayan bilişsel psikomotor ve duyuşsal alanlarda öğrencide kalıcı öğrenme gerçekleştirecek yeterlilikte olmalı.”

Şekil 4: Öğretim programının sahip olması gereken toplumsal özellikleri

Öğretim programlarının taşıması gereken toplumsal özellikleri, toplumun ihtiyacını karşılaması (f:4), milli ve manevi olması (f:4), tarih ve kültüre uygun olması (f:2), gelişen teknolojiye uygun olması (f:2), demokratik ve laik olması (f:1) şeklindedir. Öğretim programının toplumsal özellikleri arasında en çok tekrar eden görüş toplumun ihtiyacını

karşılması ile milli ve manevi özelliklere sahip olması olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretim programının toplumsal özelliklerine yönelik bazı katılımcıların görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

SÖ-9 (kadın, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 45 yaşında, 8 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmamış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

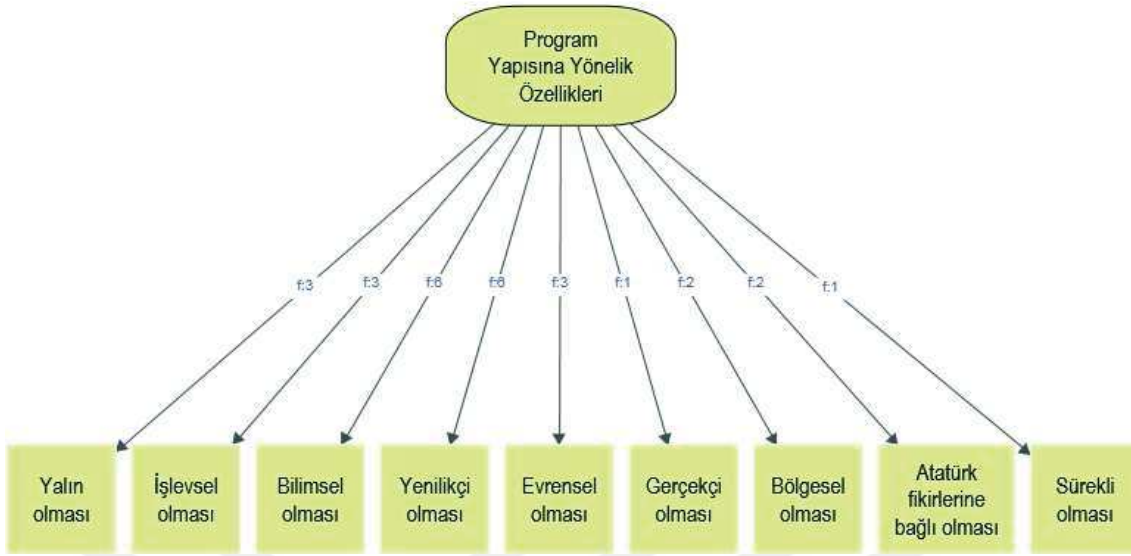
“Öğretim programı ülkenin tarihini, kültürünü, birlikte yaşamayı ve geçmişini öğrencilere aktarmalı.”

SÖ-21 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 42 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Öğretim programı ülkenin gerçeklerini, coğrafyasını, kültürünü, tarihini, ideallerini dikkate alarak bir dünya felsefesi oluşturmalı”

SÖ-17 (erkek, 36-40 yıl kıdeme sahip, evli, 57 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“İnsana değer veren ve topluma kazandıran, madden ve manen saygılı, hoşgörülü ve ülkenin kalkınmasında rol oynayan bir program olmalı.”

Şekil 5: Öğretim programının sahip olması gereken yapısal özellikleri

Öğretim programların yapısal özellikleri ise yalın olması (f:3), işlevsel olması (f:3), bilimsel olması (f:6), yenilikçi olması (f:6), evrensel olması (f:3), gerçekçi olması (f:1), bölgesel olması (f:2), Atatürk fikirlerine bağlı olması (f:2) ve sürekli olması (f:1) şeklindedir. Katılımcılara göre öğretim programlarının yenilikçi ve bilimsel olması yapısal özellikler arasında en çok tekrar eden görüş olmuştur. Katılımcı sınıf öğretmenlerinin bazı görüşleri aşağıda verilmiştir.

SÖ-10 (erkek, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 50 yaşında, 9 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissetmiyor):

“Bir öğretim programı bireyi hayata hazırlamalı, gereksiz bilgi ve becerilerden arındırılmış yalın şekilde olmalı.”

SÖ-12 (erkek, 36-40 yıl kıdeme sahip, evli, 60 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

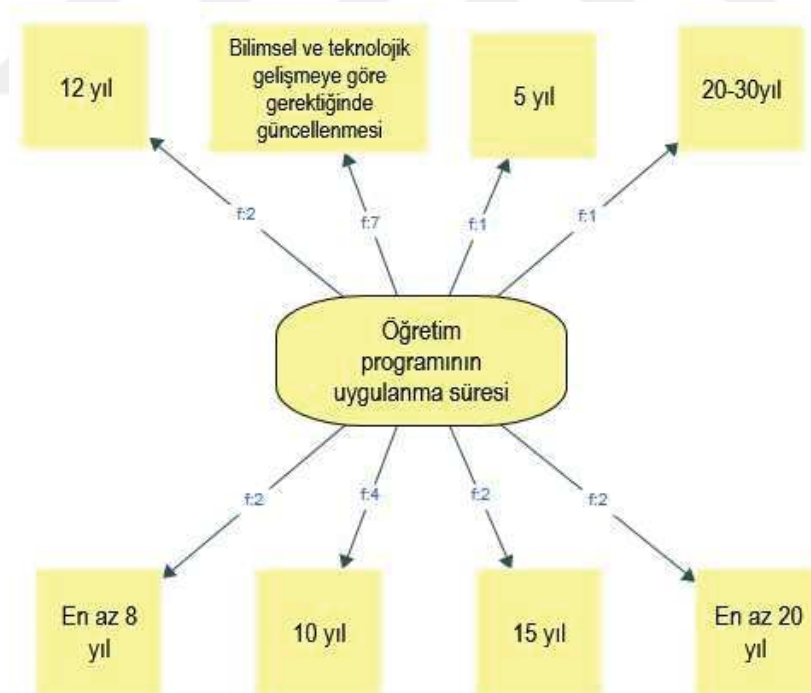
“Bir öğretim programının değişim sıklığı çok önemlidir. Sürekli değişmemeli ve süreklilik arz etmeli”

SÖ-15 (erkek, 26-30 yıl kıdeme sahip, evli, 57 yaşında, 4 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Dünya hızla değişiyor bir öğretim programı yenilikçi, uygulanabilir ve evrensellik özelliklerine dikkat edilerek hazırlanmalı.”

Öğretim Programlarının Uygulanma Süresine İlişkin Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin “Bir öğretim programının ortalama kaç yıl uygulanması gerektiğini düşünüyorsunuz? Neden?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6: Öğretim programlarının uygulanma süresi

Öğretim programının uygulanma süresine ilişkin verilen cevapların analiz sonuçlarına göre bir öğretim programının uygulanma süresi; 12 yıl (f:2), 5 yıl (f:1), 20-30 (f:1) yıl, en az 8

yıl (f:2), 10 yıl (f:4), 15 yıl (f:2), en az 20 yıl (f:2) ve bilimsel ve teknolojik çalışmalara göre gerektiğinde güncellenmesi (f:7) şeklindedir. Öğretim programının uygulanma süresine yönelik öğretmen görüşleri arasında en fazla tekrar eden ve dikkat çekici olan bilimsel ve teknolojik çalışmalara göre gerektiğinde güncellenmesi gerektiğidir. Programın uygulanmasına yönelik bazı görüşler şu şekildedir.

SÖ-2 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 41 yaşında, 6 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“En az 8 yıl olmalı çünkü çocuk okulunu başladığı programla bitirmeli. Örneğin biz el yazısı ile başladık ancak şu an düz yazıya geçtik. Bu durum çocukların kötü etkilenmesine sebep oluyor.”

SÖ-20 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 40 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmamış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“En az 15 yıl olmalı çünkü değerlendirme dönütlerini ancak bu kadar sürede alabiliriz.”

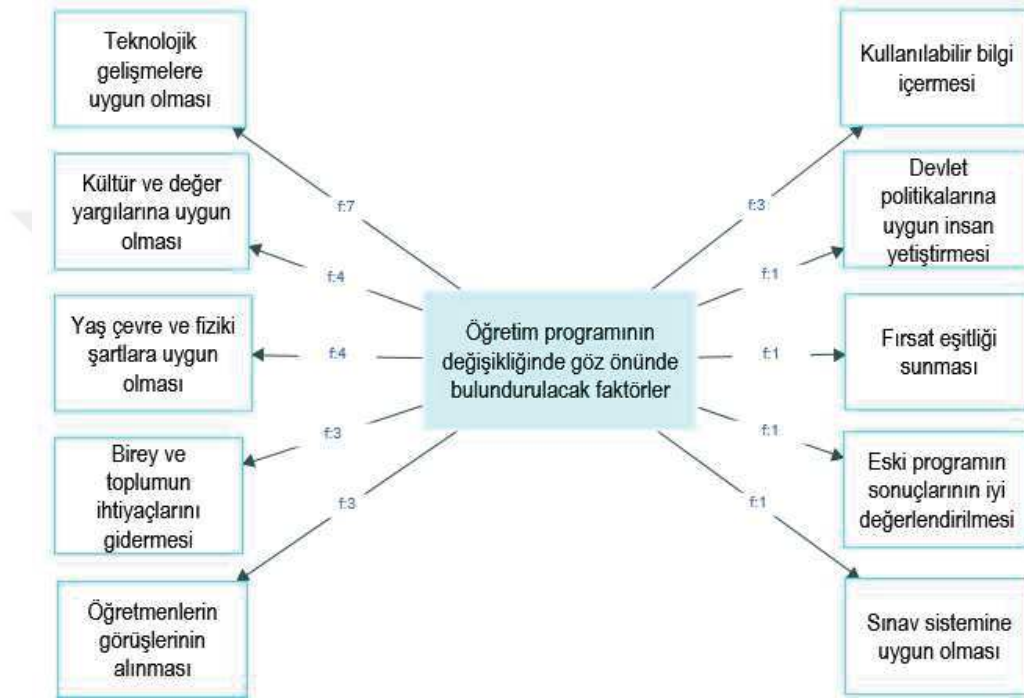
SÖ-5 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 39 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Bir öğretim programı bir insanı anaokulundan yükseköğretime kadar süren süre içinde değişmemeli ancak değişen ve gelişen teknoloji ile bilime göre güncellenmeli.”

Öğretim Programı Değişikliklerinde Göz Önünde Bulundurulacak Faktörlere Yönelik

Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin “Sizce bir öğretim programı değişikliği yapılırken hangi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7: Öğretim programı değişikliklerinde göz önünde bulundurulması gereken faktörler

Öğretmen cevaplarına göre öğretim programlarının değiştirilmesi sürecinde dikkat edilmesi gereken faktörlerden en fazla tekrar eden teknolojik gelişmelere uygun olmasıdır (f:7). Bunun yanında kültür ve değer yargılarına uygun olması (f:4), yaş çevre ve fiziki şartlara uygun olması (f:4), birey ve toplum ihtiyaçlarını gidermesi (f:3), öğretmen görüşlerinin alınması (f:3), kullanılabilir bilgi içermesi (f:3), devlet politikalarına uygun insan yetiştirmesi (f:1), fırsat eşitliği sunması (f:1), eski program sonuçlarının iyi değerlendirilmesi (f:1) ve sınav sistemine uygun olması (f:1) diğer görüşler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca öğretim programı değişikliğinde dikkat edilmesi gereken faktörlere yönelik bazı dikkat çekici görüşler aşağıda verilmiştir.

SÖ-1 (erkek, 31-35 yıl kıdeme sahip, evli, 55 yaşında, 6 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Kesinlikle merkez ile değil de taşrayla iletişim halinde olmalı. Taşradan fikir alınmalı diyalog olmalı. Yani Ankara Çankaya’daki okul ile Samsun Alaçam’daki okul arasında imkanlar aynı değil. Fırsat eşitliği sağlamıyor bu nedenle şartlara uygun olmalı.”

SÖ-19 (kadın, 11-15 yıl kıdeme sahip, evli, 37 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yetersiz hissediyor):

“Birebir öğretmenlerin, velilerin ve toplumun genel görüşleri alınmalı. Öğrencilerin de görüşleri alınmalı. Dünyada iyi örnek olan başarılı ülkelerin programı incelenebilir. Alan araştırması yapılmalı. Başarılı programları yerinde görerek bizim kültür ve değer yargımıza uygun hale getirmeliyiz.”

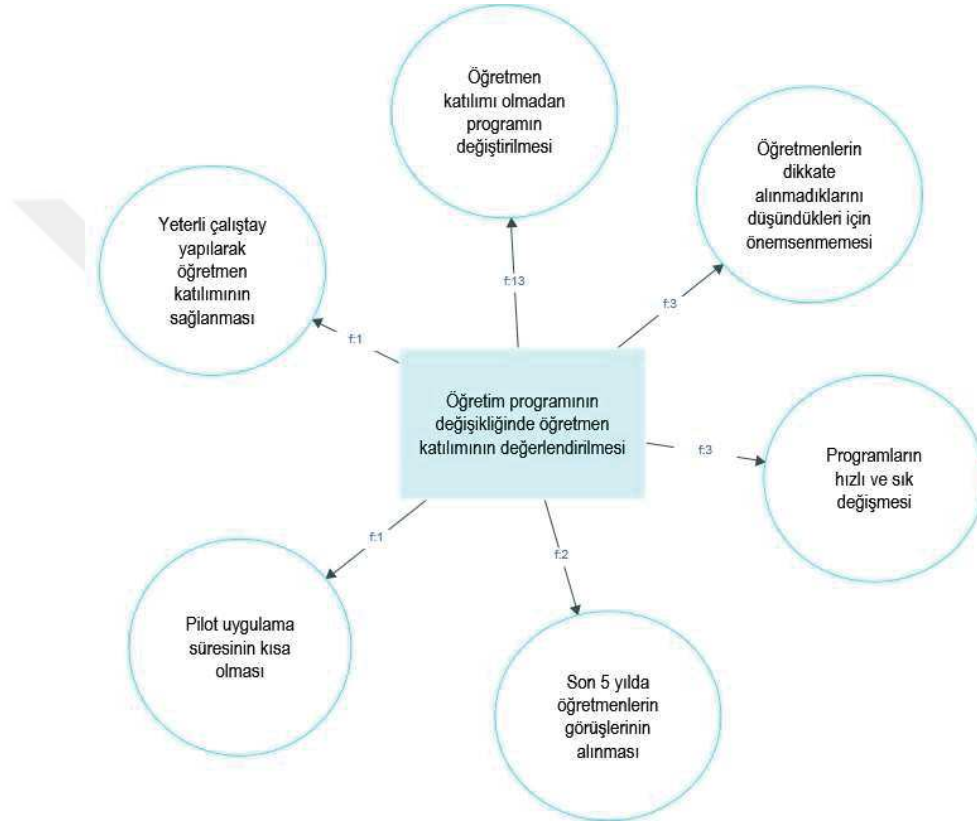
SÖ-16 (erkek, 26-30 yıl kıdeme sahip, evli, 50 yaşında, 4 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Toplumun kültürel yapısı, folkloru ve müziği göz önünde bulundurulmalı. Yabancı ülkeler bir bilgisayar oyunu yapıyor ve bu oyunu oynayanlardan dolayı senin kültürünü kötü etkileyebiliyorlar. Kültürümüz tarihimize ilgili oyunlar olmalı. Kültürü dijitalleştiren oyun olmalı. Kültürü teknoloji kullanarak aktarmalı. Programın uluslararası boyutuna dikkat edilmeli. Öğretmen uluslararası yaygınlaştırmadan

yaralanmalı.”

Öğretim Programı Değişikliklerinde Öğretmen Katılımına Yönelik Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin “Türkiye’de yapılan öğretim programı değişikliklerine öğretmen katılımını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8: Öğretim programı değişikliklerinde öğretmen katılımının değerlendirilmesi

Yeni uygulamaya konulması planlanan programın başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için iyi oluşturulmuş ve kapsamlı bir öğretmen eğitimine ihtiyaç vardır. Oluşturulacak bu eğitimde yeni programın felsefesi, yapısı ve programın nasıl uygulanacağı konularında bilgiler yer almalıdır. Buna bağlı olarak öğretmen eğitimlerinin öğrenci merkezli eğitim anlayışının gereği olan öğretmen becerilerine odaklanması beklenen uygulamalı ve geliştirici yaklaşımlara göre düzenlenmelidir (Baki, 2006’denakt. Aksu, 2008). Öğretim programlarının ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesi sonrası programın uygulanması hakkında programın

uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşleri alınarak gerekli düzeltmeler yapılabilir, giderilmesi gereken eksiklikler giderilebilir (Çiftçi ve Tatar, 2015).

Araştırma katılımcılarının öğretim programına öğretmen katılımına yönelik görüşleri arasında en çok tekrar eden görüş öğretmen katılımı olmadan öğretim programlarının değiştiğidir (f:13). Diğer görüşler ise öğretmenlerin dikkate alınmadıklarını düşündükleri için önemsenmemesi (f:3), programın hızlı ve sık değişmesi (f:3), son 5 yılda öğretmen görüşlerinin alınması (f:2), pilot uygulama sürecinin kısa olması (f:1) ve yeterli çalıştay yapılarak öğretmen katılımının sağlanması (f:1) şeklindedir. Bu konudaki bazı dikkat çekici görüşler aşağıda sıralanmıştır.

SÖ-3 (erkek, 26-30 yıl kıdeme sahip, evli, 47 yaşında, 4 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Öğretim programları öğretmenlere hazır sunuluyor. Program yapıldıktan sonra biz bilgileniyoruz. Program değişmeden önce bize sunulsa daha etkin sonuçlar ortaya çıkar. Şu an öğretmen katılımı yeterli değil”.

SÖ-11 (erkek, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 46 yaşında, 4 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Türkiye’de öğretim programı değişikliği yapılırken eğitimin kalitesinin ön plana alındığını düşünmüyorum. İdeolojik faktörler göz önüne alınarak bazı program değişikliklerinin yapıldığının farkındayım. Program geliştirme sürecinde öğretmenlerden görüş alınmadığını, alınsa bile uygulamaya alınmadığını düşünüyorum.”

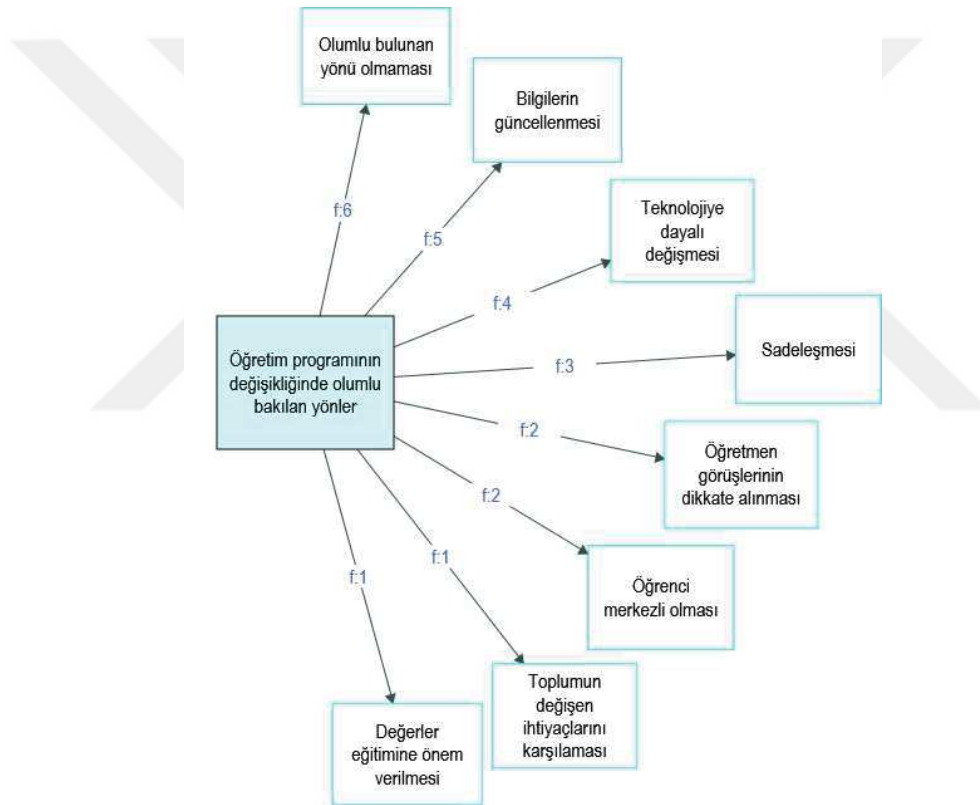
SÖ-18 (erkek, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 41 yaşında, 6 farklı kurumda çalışmış,

öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Öğretmen katılımının hiç olmadığını düşünüyorum. Okullara gelen anket vs. hiç tank olmadım.”

Öğretim Programı Değişikliklerinde Olumlu Bakılan Yönlere İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin “*Öğretim program değişikliklerinin hangi yönlerini olumlu bulmaktasınız?*” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 9’da verilmiştir.

Şekil 9: Öğretim programı değişikliklerinde olumlu görülen yönler

Katılımcıların görüşlerine göre öğretim programı değişikliklerinin olumlu bulunan yönünün olmaması (f:6) en çok tekrar eden görüş olmuştur. Diğer görüşler ise bilgilerin güncellenmesi (f:5), teknolojiye dayalı değişmesi (f:4), sadeleşmesi (f:3), öğretmen görüşlerinin dikkate alınması (f:2), öğrenci merkezli olması (f:2), toplumun değişen ihtiyaçlarının karşılanması (f:1) ve değerler eğitimine önem vermesi (f:1) şeklindedir.

Öğretim programının olumlu bakılan yönlerine ilişkin bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

SÖ-14 (erkek, 31-35 yıl kıdeme sahip, evli, 54 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Bilgilerin güncellenmesi yönünden olumlu buluyorum. Diğer bir söyleyişle kullanılabilir bilgilerin güncellenmesi. Gereksiz bilgilerin ayıklanmasını olumlu buluyorum. Kalıplaşmış bilgilerden uzaklaşıyoruz.”

SÖ-8 (erkek, 36-40 yıl kıdeme sahip, evli, 60 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

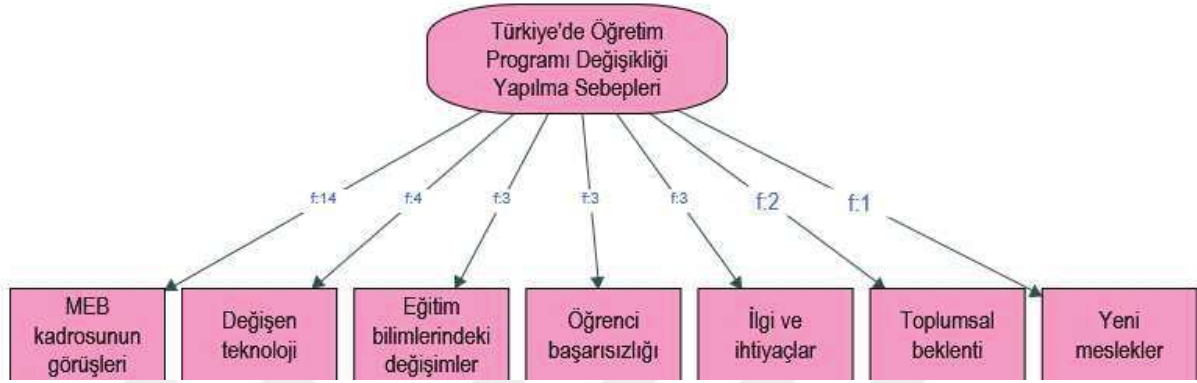
“Daha sadeleştirilmesi iyi oldu kazanım fazlaydı şimdi daha iyi, derslerimizi öğrenci merkezli işlemeye başladık ama vakit yetersiz kalıyor. Tüm çocuklar derste ayrı ayrı konuşmak istiyor. Programdaki kazanımlar fazla geliyor. Ödev yok diyoruz ama ödevsizde olmuyor. Bazen değişiklik fark edilmiyor.”

SÖ-20 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 40 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmamış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“El yazısı konusunda çok büyük sorun oldu bu ülkede programın teknolojiye dayalı olarak değiştirilmesini olumlu buluyoruz ama ürün ortaya çıkmadan değiştirilmesini olumsuz buluyorum.”

Türkiye’de Program Değişikliklerinin Sebeplerine İlişkin Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin “Türkiye’de öğretim program değişikliği yapılmasının sebepleri sizce nelerdir?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 10’de verilmiştir.

Şekil 10: Öğretim programı değişikliklerini etkileyen sebepler

Öğretmenlerin Türkiye’de öğretim programı değişikliği sebeplerine yönelik görüşlerine göre en çok tekrar eden görüş MEB kadrosunun görüşleridir (f:14). Buna ek olarak değişen teknoloji (f:4), eğitim bilimlerindeki değişimler (f:3), öğrenci başarısızlığı (f:3), ilgi ve ihtiyaçlar (f:3), toplumsal beklenti (f:2) ve yeni meslekler (f:1) şeklindedir.

Bazı katılımcıların verdiği dikkat çekici yanıtlar şu şekildedir

SÖ-15 (erkek, 26-30 yıl kıdeme sahip, evli, 57 yaşında, 4 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“İlgi ve ihtiyaçları karşılayamaması olabilir. Toplumsal beklentinin oluşmasına yönelik programlar değiştiriliyor.”

SÖ-2 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 41 yaşında, 6 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

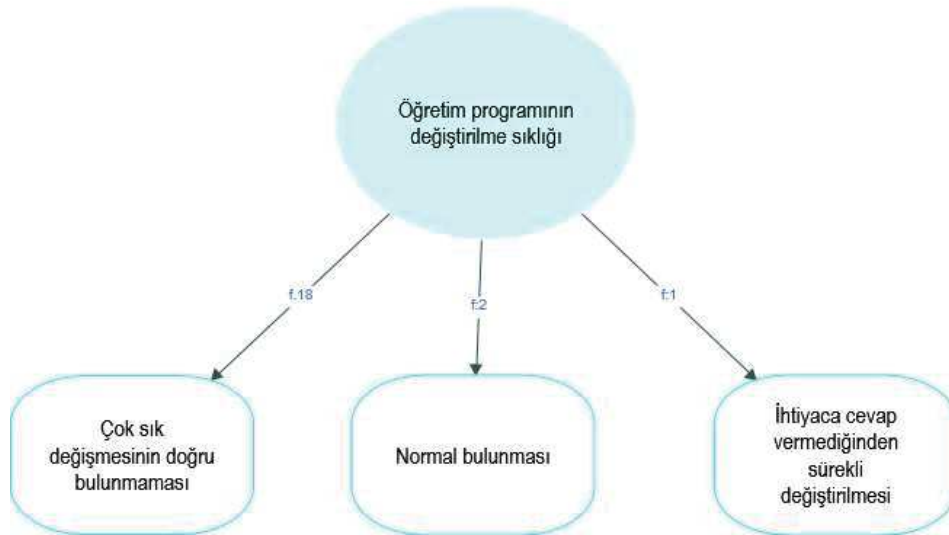
“Hükümetlerin değişmesi değişen bakanların uygun görmemesi, daha çok MEB kadrosunun görüşleri doğrultusunda değişiyor. Çünkü hep aynı parti olsa da bakan değişiyor. Bakanlar da daha önceki sistemi değiştirmek istiyor.”

SÖ-20 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 40 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmamış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Akademik başarısızlığının sebeplerinden dolayı program değiştiriyorlar. Eğitim sistemini dönütleri güncelleme gerektiriyorlar. Bakan odaklı eğitim politikalarına bağlı olarak program değiştiriliyor. Yeni yönetimle yeni program değişiyor.”

Öğretim Programlarının Değiştirilme Sıklığına İlişkin Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin “*Türkiye’de öğretim programların uygulanma sürelerini-değiştirilme sıklığını nasıl değerlendiriyorsunuz?*” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 11’de verilmiştir.

Şekil 11: Öğretim programlarının değiştirilme sıklığı

Öğretmenlerin öğretim programlarının değişime sıklığına yönelik cevaplarına göre karşımıza çok sık değişmesinin doğru bulunmaması (f:18), normal bulunması (f:2) ve ihtiyaca

cevap vermediğinden sürekli değiştirilmesi (f:1) şeklinde görüşler çıkmıştır. En fazla tekrar eden görüş öğretim programlarının çok sık değiştirildiği yönündedir.

Bazı katılımcıların verdiği dikkat çekici yanıtlar şu şekildedir.

SÖ-21 (kadın, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 42 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Çok sıklıkla değişiklik yapılıyor ancak böyle yapılmamalı, mevcut sınav sistemleri bu değişikliğe zorlayabilir. Çünkü birbiri ile bağlantılı.”

SÖ-10 (erkek, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 50 yaşında, 9 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissetmiyor):

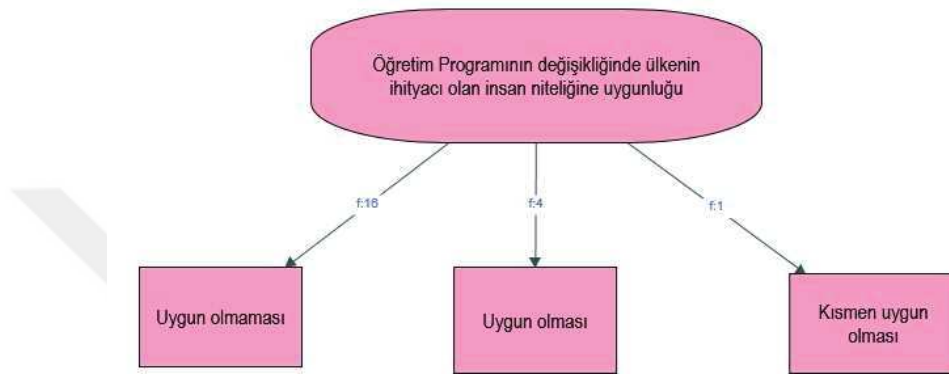
“Fazla değiştiriliyor. En basitinden eğik yazı şimdi düz yazıya geçtik. Matematikte konular eklenip çıkarılıyor. 4 sene sonra karşınıza yeni bir program çıkıyor. Bundan sonra değişikliklerin oturacağını düşünüyorum.”

SÖ-9 (kadın, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 45 yaşında, 8 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmamış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Program değişme sıklığına uygun değil. Programlar sürekli değiştiğinde sonuçları kötü oluyor. Biz programın sonucunu akademik olarak denetliyoruz.”

Öğretim Programı Değişikliklerinde Ülkenin İhtiyacı Olan İnsan Niteliğine Uygunluğuna İlişkin Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin “Yapılan program değişikliklerinin ülkenin ihtiyacı olan insan niteliklerine uygunluğunu nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 12’de verilmiştir.

Şekil 12: Program değişikliklerinin ülkenin ihtiyacı olan insan niteliklerine uygunluğu

Katılımcı cevaplarına göre öğretim programı değişikliğinde ülkenin ihtiyacı olan insan niteliğine uygunluğu konusunda karşımıza çıkan görüşler uygun olmaması (f:16), uygun olması (f:4) ve kısmen uygun olması (f:1) şeklindedir. Yapılan program değişikliklerinin ülkenin ihtiyacı olan insan niteliklerine uygunluğunu araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun düşük görmesi ya da uygun görmemesi dikkat çeken önemli bir bulgudur. Bazı katılımcıların verdiği dikkat çekici yanıtlar şu şekildedir.

SÖ-11 (erkek, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 46 yaşında, 4 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Öncelikle insan yetiştirirken amaç toplumun ihtiyacını karşılayacak bireyler olmalı.

Bizde yeterince iş gücü var ve bu işi yapacak ahlaklı insana ihtiyaç var. Son yıllarda

programlar bu ihtiyaca yönelik. Özellikle değerler eğitiminin konulması oldukça etkili.”

SÖ-6 (kadın, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 45 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

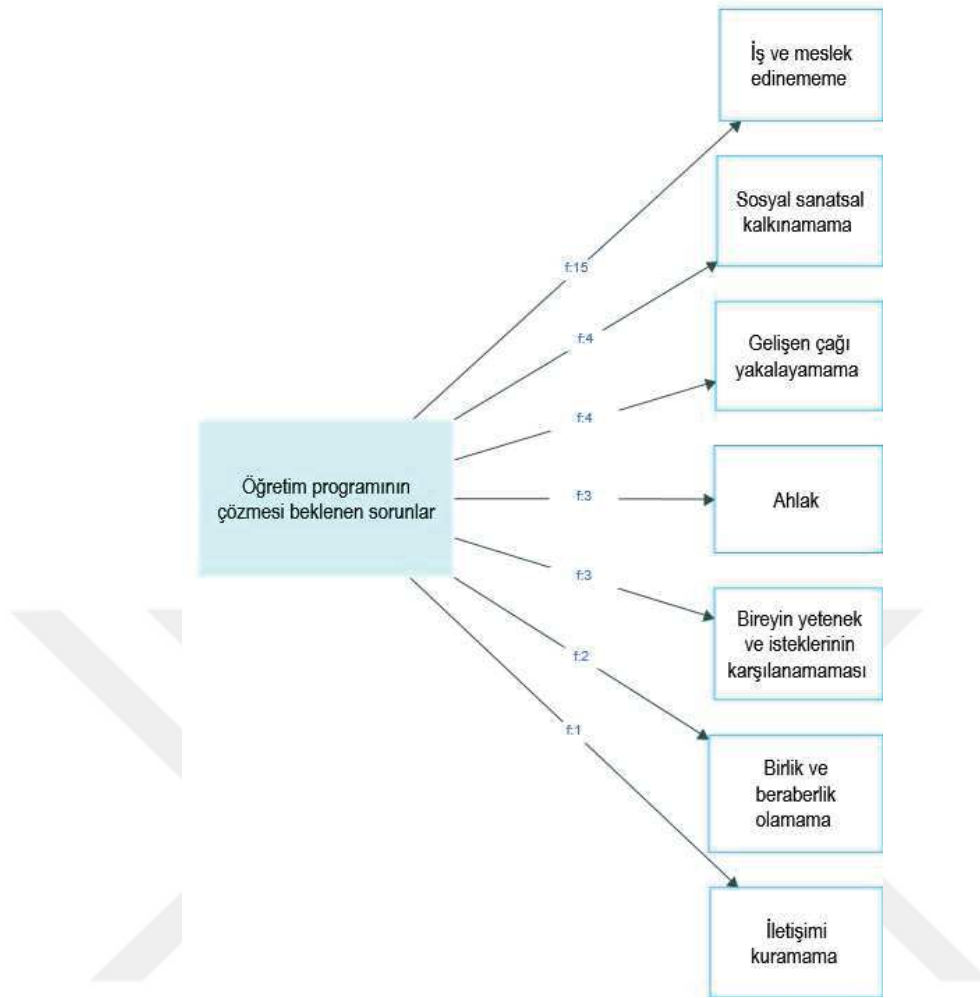
“Uygun olmadığını düşünüyorum. Öncelikle ahlaklı erdemli dürüst insanlar yetiştirmemiz lazım ondan çok akademik başarıya yönelik programlar yapıyoruz. Ülkenin ihtiyacını ön plana almalı.”

SÖ-4 (erkek, 16-20 yıl kıdeme sahip, bekar, 39 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmamış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Tarım toplumuyuz ama tarımdan sürekli uzaklaşıyor. Bu durum bizim eğitim sistemimize uygun değil. Eskiden köy enstitüsü vardı. Köyde öğretmen yok ve köylü eğitilmiyor. Köyde okulların kapanmasının eğitim sistemimize olumsuz etkileri oldu.”

Öğretim Programlarının Çözmesi Beklenen Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “*Programlar ülkenin ya da bireylerin hangi sorunlarını çözmeye yönelik olmalıdır?*” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 13’te verilmiştir.

Şekil 13: Öğretim programlarının çözmesi beklenen sorunlar

Katılımcılara göre öğretim programlarının çözmesi gereken ilk sorun iş ve meslek edinmeme (f:15) olarak görülmüştür. Buna ek olarak karşımıza çıkan görüşler; sosyal ve sanatsal kalkınamama (f:4), gelişen çağı yakalayamama (f:4), ahlak (f:3), bireyin yetenek ve isteklerinin karşılanamaması (f:3), birlik ve beraberlik içinde olamama (f:2) ile iletişim kuramama (f:1) şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Bazı katılımcıların verdiği dikkat çekici yanıtlar şu şekildedir.

SÖ-5 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 39 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Toplumun ahlak sorununu çözmeli, insanların birlik ve beraberliğini kuvvetlendirmeli.”

SÖ-16 (erkek, 26-30 yıl kıdeme sahip, evli, 50 yaşında, 4 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Öncelikle ahlaklı insan yetiştirmeye yönelik olmalı. Bunu çözmeli, insanları estetik yönünde geliştirmeye yönelik olmalı, insanlara iş kazandırmalı ve meslek sahibi yapmalı.”

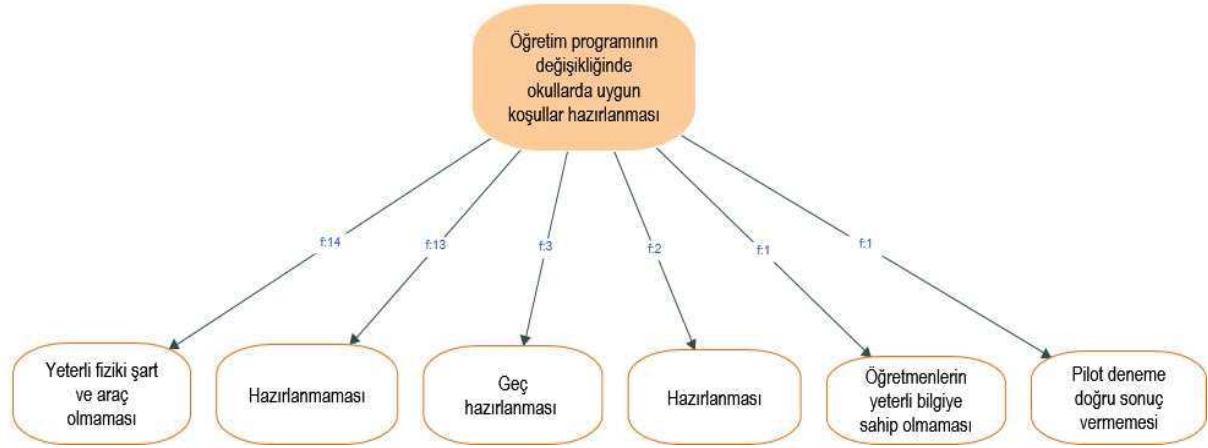
SÖ-19 (kadın, 11-15 yıl kıdeme sahip, evli, 37 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yetersiz hissediyor):

“Bireylerin meslek edinme alanında sorunlarını çözmeye yönelik olmalı. Gelişen zaman ve teknolojiye hangi meslekler var. Geleceğin mesleklerine yönelik olmalı. Öncelikle insanların iş problemlerini çözmeli.”

Öğretim Programı Değişikliklerinde Okullarda Uygun Koşullar Hazırlanmasına

İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “*Değiştirilen öğretim programlarına okullarda uygun koşullar hazırlanıyor mu?*” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 14’te verilmiştir.

Şekil 14: Öğretim programı değişikliklerinde okullarda uygun koşulların hazırlanma durumu

Öğretim programların verimli bir şekilde uygulanabilmesi durumunu; ilçe, köy ve metropol açısından bakıldığında kütüphane ve laboratuvarın yetersiz olması, teknoloji tabanlı ürünlerin eksik olması etkilemektedir. Yeni programın verimli bir şekilde uygulanması için sıralanan ihtiyaçların giderilmesi zorunluluk olmuştur (Aksu, 2008).

Öğretmenlerin görüşlerine göre öğretim programı değişikliklerine okulların hazırlanması konusunda en çok tekrar eden görüş yeterli fiziki şart ve araç olmaması (f:14) olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna ek olarak hazırlanmaması (f:13), geç hazırlanması (f:3), hazırlanması (f:2), öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmaması (f:1) ve pilot denemelerin doğru sonuç vermemesi (f:1) şeklindedir.

Bazı katılımcıların verdiği dikkat çekici yanıtlar şu şekildedir.

SÖ-20 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 40 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmamış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Kesinlikle okullarda uygun koşullar hazırlanmıyor. Yani hazırlansa da geç ulaşıyor. Araç gereçler okullara geç ulaşıyor. Öğretmenler bunu kullanmada da yeterli bilgi ve beceriye sahip değiller.”

SÖ-12 (erkek, 36-40 yıl kıdeme sahip, evli, 60 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Hayır olmuyor. Bizim daha çok örnek olmamız gerek. Sınıf mevcudu fazla, sınıf içi fiziki ortam yani alan drama lazım alan dar. Ekipman yok. Bir kere oyun, fiziki etkinlik bekleniyor ama alan yok. Elimizden geldiği kadar sınıfları uygun yapmaya çalışıyoruz. 20 sayısı bile fazla sınıf mevcudu için.”

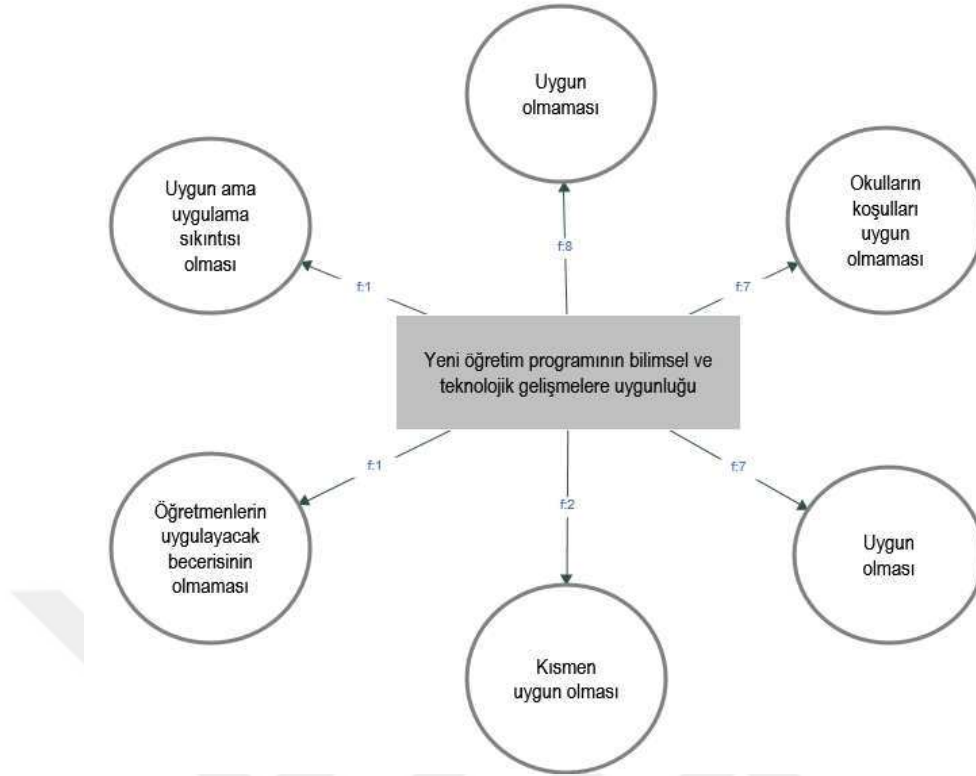
SÖ-3 (erkek, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 47 yaşında, 4 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Pilot okul seçilerek geliştirilen programın denenmesi hata çünkü diğer okullara bu deneyim aktarılamıyor. Pilot çalışma ile yaygınlaştırılmıyor. Okullar değişimlere hazırlanmıyor. Her okuldan birkaç kişiye öğretiliyor ama kimse kendisini güncellemiyor.”

Öğretim Programlarının Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelere Uygunluğuna

Yönelik Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin “*Yeni öğretim programları bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun hazırlanıyor mu?*” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 15’te verilmiştir.

Şekil 15: Öğretim programlarının bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygunluğu

Katılımcı görüşlerine göre en çok tekrar eden görüş, öğretim programlarının bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olmaması (f:8) olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca okulların koşullarının uygun olmaması (f:7), uygun olması (f:7), kısmen uygun olması (f:2), öğretmenlerin uygulayacak becerilerinin olmaması (f:1) ve uygun ama uygulamada sıkıntı olması (f:2) gibi görüşler de karşımıza çıkmaktadır.

Bazı katılımcıların verdiği dikkat çekici yanıtlar şu şekildedir.

SÖ-19 (kadın, 11-15 yıl kıdeme sahip, evli, 37 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yetersiz hissediyor):

“Mesela kendimizden yola çıkarak açıklayacak olursak fen ve sosyal öyle, temalara baktığımızda aynen dediğiniz sorunun cevabı var. Sosyal bilgilerde hak ve sorumluluk konusunda teknoloji aletleri işliyoruz.”

SÖ-14 (erkek, 31-35 yıl kıdeme sahip, evli, 54 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

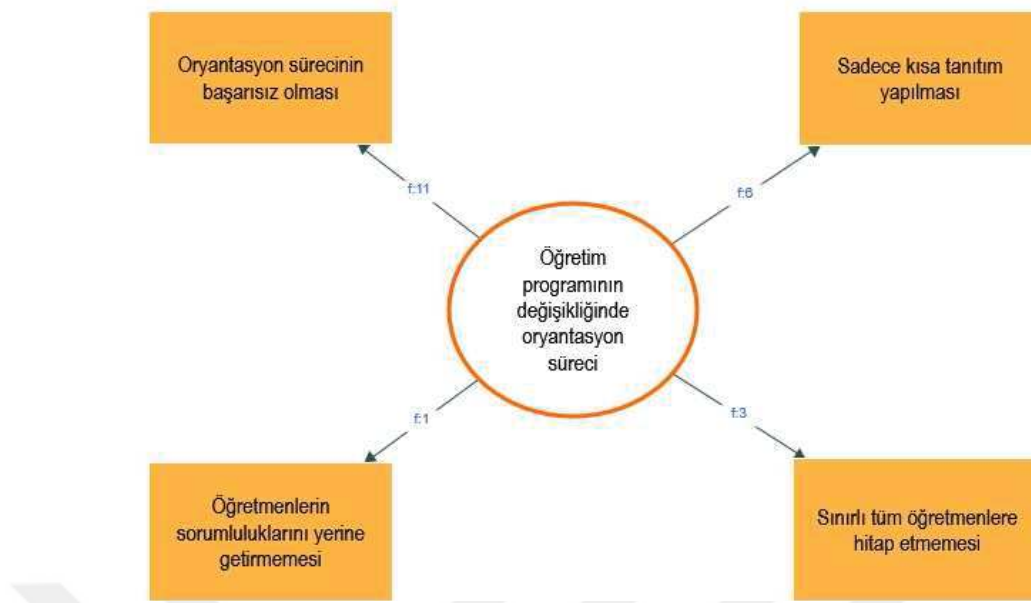
“Aslında teknolojiye uygun değil diyemem. Biz teknolojik araçları kullanamadığımız için tahta ve tablet yok mesela. Bana göre programda teknoloji yok. Ses kayıtlarına bile erişemiyoruz.”

SÖ-2 (kadın, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 41 yaşında, 6 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Yeni programlar uygun ama akıllı tahtalarda pardus işletim sistemi uygulanıyor. Bazı durumlarda sıkıntı oluyor. Programda gelişim ama okullara giremiyor. Yeni programlar teknolojik gelişmeye uygun hazırlansa da uygulamada sıkıntılar oluyor.”

Öğretim Programı Değişikliklerinde Oryantasyon Sürecine Yönelik Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin “*Değiştirilen öğretim programlarının oryantasyon sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz?*” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 16’da verilmiştir.

Şekil 16: Öğretim programının değişikliklerinde oryantasyon süreci

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin cevaplarına göre çoğu öğretmen öğretim programı değişikliğinde oryantasyon sürecine ilişkin bu süreci başarısız olması (f:11) görüşüne katılmıştır. Ayrıca sadece kısa tanıtım yapılması (f:6) , sınırlı olması tüm öğretmenlere hitap etmemesi (f:3) ve öğretmenlerin sorumluluklarını yerine getirmemesi (f:1) görüşleri karşımıza çıkmıştır. Bazı katılımcıların verdiği dikkat çekici yanıtlar şu şekildedir.

SÖ-17 (erkek, 36-40 yıl kıdeme sahip, evli, 57 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Öğretmenlere hizmetiçi eğitim veriyor ama sınırlı kalıyor bütün öğretmenlere hitap edilemiyor.”

SÖ-7 (erkek, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 50 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programlarıyla ilgili toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

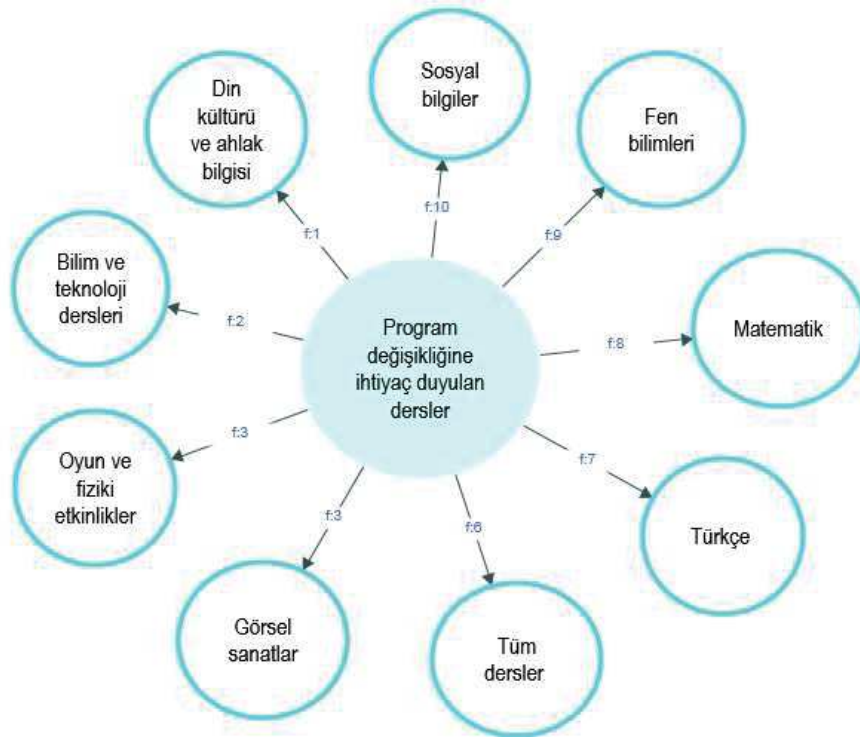
“Geçen sene toplandı bir yere, bütün programlar tanıtıldı yeterliydi bence aslında öğretmenlere iş düşüyordu. Belki MEB üstüne düşeni yaptı ama öğretmen üzerine düşeni yapmamış olabilir.”

SÖ-12 (erkek, 36-40 yıl kıdeme sahip, evli, 60 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve meslekte kendisini yeterli hissediyor):

“Değişiklik tepeden oldu sonrasında öğretmenler eğitime alınmadan uygulanıyor. Kısa bir tanıtım var. Uygulama örneği yok. Hiçbir öğretmen nasıl uygulanacağını bilmiyor. Danışman öğretmenler olmalı. Rapor süreçte hazırlanmalı.”

Program Değişikliğine Daha Çok İhtiyaç Duyulan Derslere Yönelik Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin “Daha çok hangi derslerde öğretim programı değişikliğine ihtiyaç duyulmaktadır? Neden?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 17’de verilmiştir.

Şekil 17: Öğretim programının değişikliğine ihtiyaç duyulan dersler

Katılımcı öğretmenlerin öğretim programı değişikliğinde en çok ihtiyaç duyulan ders olarak Sosyal Bilgiler dersini (f:10) gördükleri anlaşılmıştır. Ayrıca diğer görüşlere göre Fen Bilimleri (f:9), Matematik (f:8), Türkçe (f:7), Görsel Sanatlar (f:3), Oyun ve Fiziki Etkinlikler (f:3), Bilim ve Teknoloji Dersleri (f:3) ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde (f:1) de program değişikliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Araştırmaya katılan 6 öğretmenin tüm derslerin (f:6) öğretim programlarında değişikliğe ihtiyaç var görüşüne belirtmesi de dikkat çeken bir bulgudur.

Bazı katılımcıların verdiği dikkat çekici yanıtlar şu şekildedir.

SÖ-8 (erkek, 36-40 yıl kıdeme sahip, evli, 60 yaşında, 7 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Sosyal ve fen bilimlerinde yapılmalıdır. Günümüzde değişen dünyaya toplumun uyum sağlaması gerekir.”

SÖ-18 (erkek, 16-20 yıl kıdeme sahip, evli, 41 yaşında, 6 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

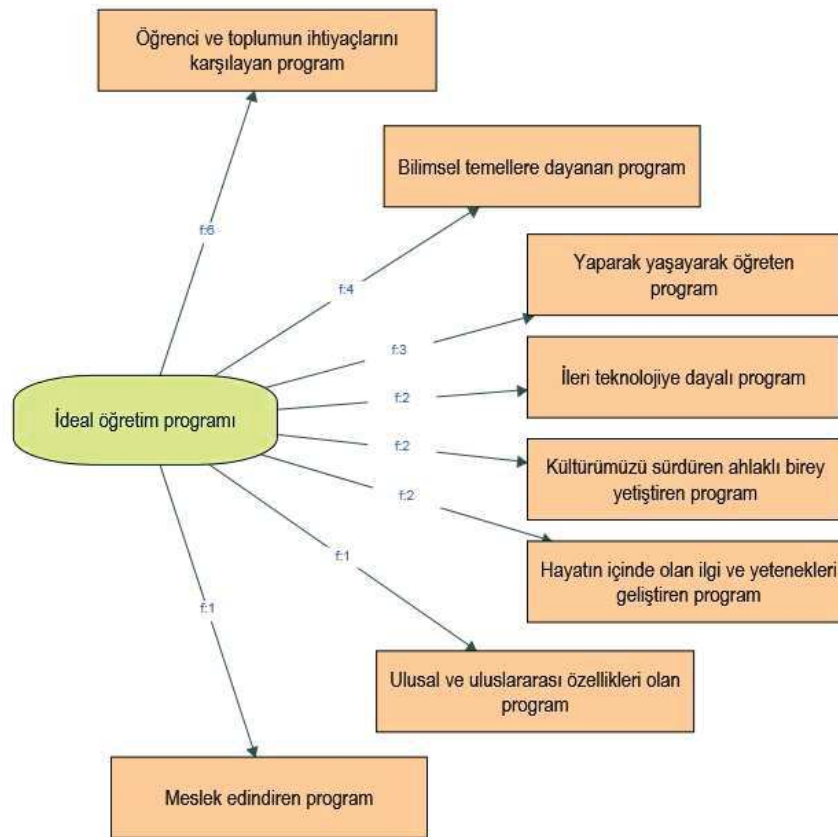
“Bence oyun programı değişmeli. Biz donanımlı değiliz okul olarak o konuda. Programı uygulayamıyoruz. Daha çok uygulanabilir olmalı. Çocukların daha çok yapabileceği rol olacağı program olmalı.”

SÖ-1 (erkek, 31-35 yıl kıdeme sahip, evli, 55 yaşında, 6 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Daha çok matematik ve fen bilgisi alanında program değişiklikleri olmalı çünkü matematik ve fen doğrudan teknolojiyle ilgili. Teknolojiyi yakalamak matematik ve fenle mümkün olduğu için bu derslerde değişiklik yapılması gerekiyor.”

İdeal Öğretim Programlarına Yönelik Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin “*Evet, işte bu program tam bana göre olmuş*” diyebilmeniz için bir öğretim program nasıl olmalıdır?” sorusuna verdiği cevapların analiz sonuçları Şekil 18’de verilmiştir.

Şekil 18: İdeal öğretim programının taşıması gereken özellikler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ideal öğretim programının nasıl olması gerektiği yönündeki görüşleri arasında ön plana çıkan öğrenci ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayan

program olmasıdır (f:6). Ayrıca diğ er görüşler tamamen bilimsel temellere dayanan program (f:4), yaparak yaşayarak öğreten program (f:3), ileri teknolojiye dayalı program (f:2), kültürümüzü sürdüren ahlaklı birey yetiştiren program (f:2), hayatın içinde olan ilgi ve yetenekleri geliştiren program (f:2), ulusal ve uluslararası özellikleri olan program (f:2) ile meslek edindiren program (f:1) şeklindedir.

Katılımcıların bazı görüşleri şu şekildedir.

SÖ-10 (erkek, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 50 yaşında, 9 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissetmiyor):

“Toplumun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Öğrenciler açısından da değerlendirilecek olursa öğrencileri toplumun değerleri dikkate alınarak hayata hazırlamalıdır. Ailenin de çocuklar üzerindeki beklentilerini de karşılamalıdır. Program çocuk aracılığıyla aileyi yönlendirmelidir. Bilgilendirmelidir. Yani aileyi geliştirmelidir.”

SÖ-6 (kadın, 21-25 yıl kıdeme sahip, evli, 45 yaşında, 5 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini yeterli hissediyor):

“Çocuk ön planda olmalı, toplumun değerini yansıtmalı, yalın dil, kazanım sayısı az olmalı, her sınıfın temelinde öğrenmesi gereken şeylerle başlayıp onun üzere bina edilmeli. Toplumun sorunu bulunmalı ve sorun çözmek üzere oluşturulmalı.”

SÖ-1 (erkek, 31-35 yıl kıdeme sahip, evli, 55 yaşında, 6 farklı kurumda çalışmış, öğretim programıyla ilgili bir toplantıya katılmış ve öğretmenlik mesleğinde kendisini kısmen yeterli hissediyor):

“Hem ulusal hem uluslararası olmalı. Bilimsel kültürel yaygınlaşma için kendi ana

dilini kullanmalı. Yabancı dil konusunda sıkıntı olduğundan teknoloji gelişmiyor. Yabancı dili aktif olarak kullanılabilmeli. Programın arka planı çok önemli önce teknolojiye yetişmek için sorgulayan bilim insanı yetiştirmeli. Programda yerinde eğitim olmalı. Akademik anlamda yeterli olmalı program. Akademik eğitim kişisel eğitim ile desteklenmeli.”

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde cinsiyetlerinin, kıdem durumlarının, medeni durumlarının, yaşlarının, çalıştıkları kurum sayılarının, öğretim programları ile ilgili toplantılara katılıp katılmadıklarının ve öğretmenlik mesleğinde kendilerini yeterli hissedip hissetmediklerinin öğretmen görüşlerinde bir yorumlama ve gruplama kolaylığı yaratmadığı görülmüştür. Yani kadın ya da erkek öğretmenlerin, kıdemi yüksek ya da çok yüksek öğretmenlerin, evli ya da bekar öğretmenlerin, daha çok ya da daha az sayıda kurumda çalışanların, program toplantılarına katılan ya da katılmayan öğretmenlerin veya meslekte kendini ne kadar yeterli hissettikleri öğretmenlerde görüş benzerliği oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Bölüm V: Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde öğretim programlarının değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla görüşme sorularıyla elde edilen içerik analizi ile ulaşılan bulgulara göre sonuç, tartışma ve öneriler yer almıştır.

Sonuç

Araştırmaya gönüllü olarak katılan sınıf öğretmenleri görüşlerine göre öğretim programlarının barındırması gereken özellikler üç ana başlık altında ortaya çıkmaktadır. Öğretim programında olması gereken bu özellikler programın bireysel özellikleri, programın toplumsal özellikleri ve programın yapısal özellikleri şeklindedir. Öğretim programlarının bireysel özelliklerine bakıldığında bireyin kişisel ihtiyaçlarını karşılayan ve üreten, ahlaklı, bilgiye ulaşan, Z kuşağıyla uyumlu bireyler yetiştiren özellikleri barındırması beklenmektedir. Ayrıca bir öğretim programının, çocuğun gelişim dönemine uygun olması da bireysel özellikleri arasındadır.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, öğretim programları toplumsal anlamda toplumun özel ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Bunun yanında milli ve manevi özellikler barındıran tarihe, kültüre ve gelişen teknolojiye uygun demokratik, laik ve gerçekçi olmalıdır. Öğretim programlarının barındırması gereken yapısal özelliklere bakıldığında; yalın, işlevsel, bilimsel, yenilikçi, evrensel, gerçekçi, bölgesel, sürekli, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı olması beklenmektedir. Katılımcılara göre öğretim programlarından en çok beklenen özellikler ise bilimsel ve yenilikçi olmasıdır.

Öğretim programlarının uygulanma süreleri, programdan maksimum fayda sağlanması adına oldukça önemlidir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğretim programlarının değişim süreleri 12 yıl, 5 yıl, 20-30 yıl, en az 8 yıl, 10 yıl, 15 yıl, en az 20 yıl

şeklindedir. Ancak öğretim programlarının değişmesi yerine bilimsel ve teknolojik gelişmelere göre gerektiğinde güncellenmesi oldukça ön plana çıkan bir görüş olmuştur.

Öğretim programlarının değişiminde ise dikkat edilecek unsurlar sınıf öğretmenlerine göre; teknolojik gelişmeler, kültür ve sanat, yaş, çevre ve fiziki şartlar, birey ve toplumun ihtiyaçları, öğretmenlerin görüşleri, kullanılabilir bilgi, devlet politikaları, fırsat eşitliği, eski program sonuçları ve ülkenin sınav sistemi şeklindedir. En fazla ön plana çıkan durum bir öğretim programı değişikliği yapılacaksa teknolojik gelişmelere uygun değişiklikler yapılması gerektiğidir.

Öğretim programlarının değişim sürecinde öğretmen katılımı düşünüldüğünde araştırma katılımcılarının çoğunluğuna göre öğretmenler bu sürece dâhil edilmemektedir. Diğer düşünceler ise programın hızlı ve eksik değişmesi, son beş yılda öğretmen görüşlerinin alındığı, program değişikliğinde pilot uygulamanın kısa olduğu, yeterli çalıştay yapılarak katkı sağlanacağı şeklindedir. Bu noktada dikkat çekici olan bir görüş de öğretim programı değişimi sürecinde görüşü alınan bir kısım öğretmenin görüşü alınsa bile görüşlerinin dikkate alınmadığını düşünerek bu süreci önemsememesidir.

Öğretim programlarının değişikliğinde olumlu bakılan yönler; bilginin güncellenmesi, teknolojiye dayalı değişmesi, sadeleşmesi, öğretmen görüşlerinin dikkate alınması, öğrenci merkezli olması, toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılaması ve değerler eğitimine önem verilmesidir. Bunun yanında bu konuda en fazla desteklenen görüş öğretim programı değişikliklerinde olumlu bulunan yönün olmamasıdır. Katılımcıların çoğu diğer görüşlere ile kıyaslandığında olumlu yönünün olmaması görüşüne katılmıştır.

Öğretim programının değiştirilme sebepleri katılımcılara göre MEB kadrosunun görüşleri başta olmak üzere değişen teknoloji, eğitim alanındaki bilimsel gelişmeler, öğrenci

başarısızlığı, ilgi ve ihtiyaçlar, toplumsal beklenti ve yeni mesleklerin ortaya çıkmasına bağlanmıştır.

Öğretim programları değişme sıklığı katılımcılar tarafından çok sık değiştiğinden doğru bulunmamıştır. Bunun yanında bu konu ile ilgili bazı öğretmenlerce program değişim sıklığının normal bulunduğu ve öğretim programlarının ihtiyaca cevap vermediğinden sürekli değiştiği görüşü de karşımıza çıkmaktadır.

Öğretim programlarının eğitim sistemi üzerindeki görevlerinden biri de ülkenin ihtiyacı olan insan niteliğine uygun bireyler yetiştirmesi olarak görülebilir. Bu araştırmaya göre öğretim programları ülkenin ihtiyacı olan insan niteliğine uygun, uygun değil veya kısmen uygundur şeklinde görüşler ortaya çıkmıştır. En fazla dikkat çeken ve daha fazla katılımcının katıldığı görüş öğretim programlarının ülkenin ihtiyacı olan insan niteliğine uygun olmadığıdır.

Araştırmada görüşülen sınıf öğretmenlerine göre öğretim programlarının çözmesi gereken en önemli sorunlardan biri bireylere iş ve meslek edindirme olarak görülmüştür. Bunun yanında sosyal ve sanatsal kalkınma, gelişen çağı yakalama, ahlak sorunları, bireyin ilgi ve yeteneklerinin karşılanamaması, birlik ve beraberlik içinde olamama, iletişim kuramama öğretim programının çözmesi gereken sorunlar olarak görülmüştür.

Öğretim programı değişikliği yapılırken okulların bu değişime hazırlanması durumu ele alındığında karşımıza ilk olarak okullarda değişen yeni öğretim programına göre yeterli fiziki şartlar ve ders araçlarının olmaması çıkmıştır. Bunun yanında sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre okulların programlara hazırlanmamış olduğu, okulların geç hazırlandığı, okulların kısmen hazır olması yanında öğretmenlerin yeterince bilgiye sahip olmaması ve pilot denemenin doğru sonuç vermemesi görüşleri karşımıza çıkmaktadır.

Öğretim programlarının bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygunluğu açısından da uygun olmadığı, okulların koşullarının uygun olduğu, kısmen uygun olduğu, öğretmenlerin öğretim programlarını uygulayacak becerilerinin olmadığı ve uygun ama uygulamada sıkıntılarının olduğu gibi görüşler araştırmada dikkat çeken sonuçlar olmuştur.

Öğretim programı değişikliğinde uyum sürecine bakıldığında katılımcı sınıf öğretmenleri öğretim programı değişimi sonrası uyum sürecini başarısız bulmaktadırlar. Bunun yanında sadece kısa tanıtım yapılması, yapılan uyum sürecinin sınırlı olması, tüm öğretmenlere ulaşmaması ve düzenlenen faaliyetler başarılı olsa da öğretmenlerin görevlerinin yerine getirmedeği ile ilgili görüşler karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre program değişikliğine en fazla Sosyal Bilgiler dersinde program değişikliği ihtiyacı duyulmuştur. Bunun yanında Fen Bilimleri, Matematik, Türkçe, Görsel Sanatlar, Oyun ve Fiziki Etkinlikler, Bilim ve Teknoloji dersleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde de program değişikliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yaklaşık üçte biri de tüm derslerde öğretim programı değişikliğine ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır. Tüm derslerin gerektiğinde öğretim programı değişikliğine ihtiyaç duymaları yanında Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri ve Matematik derslerinde en fazla program değişikliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Tüm bu faktörlere bakılarak öğretim programlarının toplumun ve bireylerin değişen ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olması gerektiği kanısına ulaşılmıştır.

İdeal bir öğretim programının özellikleri ile ilgili olarak ta sınıf öğretmenleri arasında öğrenci ve toplumun ihtiyacını karşılayan bir program olması gerektiği en fazla katılımcının ifade ettiği görüştür. Ayrıca diğer beklenen program özellikleri; tamamen bilimsel özelliklere dayanması, yaparak yaşayarak öğretmesi, ileri teknolojiye dayalı olması, kültürü sürdüren ahlaklı birey yetiştirmesi, hayatın içinden olan ilgi ve yetenekleri geliştirmesi, ulusal ve uluslararası özelliklerinin olması ve meslek edindiren bir öğretim programı olmasıdır.

Araştırma katılımcılarının kişisel bilgileri ve görüşleri ele alınacak olursa genelleme kaygısı olmaksızın şöyle ifade edilebilir; kadın sınıf öğretmenlerinin erkek sınıf öğretmenlerine göre öğretmenlik mesleğinde kendilerini daha fazla yetersiz veya kısmen yetersiz hissettikleri anlaşılmaktadır. Kıdem yılına bakıldığında kıdem yılı fazla olan sınıf öğretmenlerinin kıdem yılı az olan sınıf öğretmenlerine göre programda yapılan yapısal değişiklikler konusunda daha temkinli olduğu anlaşılmaktadır. Öğretim programı değişikliği yapılırken dikkat edilecek hususlar konusunda öğretmenlik mesleğinde kendini yeterli hisseden katılımcılar daha çok kültürel ve toplumsal değerler yönelik görüşler açıklarken öğretmenlik mesleği konusunda kendini yetersiz veya kısmen yetersiz hisseden öğretmenler daha çok eğitim çalışanlarının görüşleri üzerine durmuştur. Program değişikliğinde kıdem yılı az olan öğretmenlerin daha çok bilim ve teknolojik açıdan değerlendirme yapması yanında kıdem yılı fazla olan öğretmenler yeni hazırlanan öğretim programlarında yapısal özelliklere değinmiştir.

Tartışma

Öğretim programlarında değişiklikler yapılması kaçınılmazdır. Çünkü öğretim programlarından bireysel, toplumsal ve yapısal anlamda beklentiler gün geçtikçe değişebilmektedir. Bireyin ve toplumun bazı temel konularda öğretim programlarından beklentileri vardır. Bireylerin gelişen ve değişen şartlara ayak uydurabilmesi ve toplumun kültürel ve ahlaki değer yargılarını koruyabilmesi için öğretim programlarının bu ihtiyaçları giderecek nitelikte olması beklenmektedir. Akengin (2008), öğretim programların barındırması gereken özelliklerin başında işlevsel olması ve toplumun ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini vurgulamıştır.

Sosyal ve kültürel hayat, bilim ile teknoloji alanındaki hızlı değişiklikler ve gelişmeler toplumun ve bireyin ihtiyaç duyduğu niteliklerin değişmesine neden olmaktadır. Bu değişim ise çağın gerektirdiği niteliklere sahip olacak bireylerin yetiştirilmesini sağlayacak olan

programın güncellenmesi ve yenilenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır (<https://setav.org/>). Bal (2008)' a göre günümüzde teknoloji ve bilgi alanında sürekli gelişme olması toplumların diğer alanlarında olduğu gibi eğitim alanında da değişimi gerekli kılmaktadır. Buna bağlı olarak bireylerin çok dilli ve kültürlü olma, küreselleşme, güdülenme, hayat boyu eğitim, çok kanallı eğitim ve öğrenen merkezli eğitim gibi çağdaş değerleri ön plana almaları gerekir. Bu durumlara bağlı olarak eğitim alanında yapılacak değişikliklerden en fazla eğitim programlarının etkilendiğini belirtmiştir.

Dünyanın bilim ve teknolojiye dayalı olarak hızlı bir şekilde değişmesi ve toplumların gelişen dünyaya uyumlu bir şekilde ilerleyebilmesi için eğitim sistemlerinin ve eğitim sistemlerinin yol haritasını çizen öğretim programlarından beklenen özellikler giderek değişmektedir. Öğretim programlarının bilim ve teknolojiye paralel bir şekilde geliştirilmesi ile yalın bilgiler içermesi öğretim programlarından beklenen en önemli özelliklerindedir. Akdeniz ve Paniç (2012) yaptıkları çalışmalarında, zaman geçtikçe bilim ve teknolojinin gelişmesiyle beraber değişim ve gelişimler ortaya çıkmaktadır. Mevcut deneyim, bilgi ve birikimin değişimi ve gelişiminin ne kadar önemli olduğunu bilen gelişmiş ülkeler beş yılda bir öğretim programlarını bu doğrultuda güncellemekte olduklarını ortaya koymuşlardır.

Öğretim programlarının değişiklikleri çeşitli zaman aralıklarında gerçekleşebilmektedir. MEB yöneticilerinin görüşleri ya da diğer alanlardaki değişimler buna neden olabilmektedir. Ancak gelişen teknoloji ve bilime göre ihtiyaç duyulduğunda öğretim programlarının değiştirilmesi eğitim sürecinin daha sağlıklı ilerlemesi için en verimli program değişikliği süreci olabilir. Eğitimin bir siyasi parti ya da hükümet politikası olarak değil, uzun süreli devlet politikası olarak oluşturulmasının önemi herkes tarafından kabul görmektedir. Türk milleti bu niteliklere bağlı bir eğitim politikası belirlemesi durumunda muasır medeniyet seviyesini yakalayabilir (<http://devlet.com.tr>). Öğretim programlarının toplum ve bireylerin ihtiyacına cevap vermeyeceği kaygısı bu programlarının çeşitli aralıklarla değişiklik

yapılmasına kaynak oluşturmaktadır. Eğitim sisteminde uygulayıcı olan öğretmenler dahil oldukları sistem hakkında yapılan değişikliklerde söz sahibi olmayı beklemektedirler. Ancak eğitim sistemi ve öğretim programı ile ilgili değişiklikler yapılırken yapılan faaliyetlerin öğretmenlerle gerekli iletişim kurulmadan yapıldığı anlaşılmaktadır. Akdeniz ve Paniç (2012) öğretmenlerin hizmet içi eğitim almadan öğretim programı hakkında ve yeterli bilgiye sahip olmasını beklemeden programın uygulamaya konması öğretmenlerin uygulamada problem yaşamasında sebep olduğunu belirtmişlerdir. Öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlerin yeni öğretim programına yönelik bir eğitim almadıkları buna bağlı olarak öğretmenlerin uygulayacakları sistemi bilmemeleri olumsuzluktur (Akengin, 2008). Aksu (2008) öğretmenlere yeni öğretim programı hakkında hizmet içi eğitim verilerek bilgi ve etkinliklerle donatılması programın uygulanması açısından büyük önem taşıdığını belirtmiştir.

Öğretim programlarında değişiklik yapılması için birçok sebep gösterilebilir ancak eğitimi yönetenlerin belirli aralıklarla değişmesi ve farklı beklentiler içine girmeleri öğretim programı ve eğitim sistemi üzerinde değişiklik yapabilmelerine sebep olabilmektedir. Öğretim programlarının uygulanmasında fiziki altyapı yetersizliği ve teknolojik ürünlerin eksik olması yeni geliştirilen programın başarı ile uygulanmasını zorlaştırmaktadır (Aksu, 2008). Değişim hayatımızın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da kaçınılmazdır ancak eğitim sistemi ve eğitim sisteminin sürücüsü olan öğretim programı da gerektiğinde değişecektir. Öğretim programlarının gereğinden hızlı değişmesi durumunda beklenen eğitim çıktılarına ulaşamayabilir. Eğitim sistemi adına düzenlemeler kapsamında yapılan serbest kıyafet uygulaması, 4+4+4 sistemi, okula başlama yaşı, ortaöğretimdeki yapılanmalar, FATİH projesi, sınav sistemi, öğretmenlik formasyonu, mesleki eğitim ve öğretmen atama uygulamaların toplumsal düzeyde daha derinlemesine ve açık bir şekilde açıklanması gerekmektedir. Buna bağlı olarak geleceğe yönelik yapılacak çalışmalarda uzun süreli ve öngörülerini barındıran çalışma planlarına ihtiyaç duyulmaktadır (<http://devlet.com.tr>). Milli

Eğitim Bakanlığı eğitimle ilgili olarak geliştirdiği politikalarda çok aceleci bir tavır içinde olmamalı, çok dikkatli olmalıdır, bir adım atacağı süreç içinde, bir konuda açıklama yapacağı süreçte iki kez düşünmelidir. Buna bağlı olarak danışmanlara ve yakınındaki eğitimcilere de iş dşceği de söylenebilir (<http://www.gonuldergisi.com/>).

Eğitim sistemleri ülkelerin ihtiyaı olan insan ihtiyaını yetiştirmelidirler. Bu noktada değişen ğretim programlarının gelişen ve değişen ağla birlikte yeni mesleklerin ortaya çıkması yeni bilimsel gelişmeler olması ülkelerin ihtiyaı olan birey profilini değiştirmektedir. Eğitim ve ğretim faaliyetlerinin yrtldđđi okulların beklenen ihtiyaçlarının giderilmesi için uygulanan ğretim programı gerekli şartları sağlamalıdır. Yeni fiziki şart ve imkânlar hızlı değiştiği için çoğu zaman okullar bu değişime ayak uyduramazlar. Okulların ğretim programlarına uygun olmaması yanında ğretim programları çoğu zaman bilimsel ve teknolojik gelişmeleri karşılayamayabilir. Öğretim programlarının başarıya ulaşması için programların uygulayıcısı olan öğretmenlerin yeni geliştirilen ğretim programları ile ilgili yeterli uyum sürecine alınması gerekmektedir. Bazı şartlardan dolayı öğretmenlerin uyum sürecinin tamamlanamaması programın amacına ulaşmasında bir engel olabilir. Başaran'a göre (1978) Türkiye'de eğitim programlarının hazırlanmasında birçok sorunlar vardır. Bunlardan en önemlisi, Bakanlığın program hazırlarken yalnız başına davranmasıdır. Öğretmenlerin, niversitenin ve ana - babaların görüşlerine hemen hiç yer verilmemektedir. Diğer önemli bir sorun da son yıllarda eğitim programlarının hazırlanmasında siyasal yanlılığın (partizanlığın) gereğinden fazla ağırlığını göstermiştir. Mitchell (2016) yeni programlar ile ilgili uygulama ve öğretme öğrenme araçlarını kaynaklarını içeren eğitimler düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

neriler

Yenilenen bir ğretim programının başarıya ulaşması, uygulayıcı olan öğretmenlerin programı özümsemeleri ve sahip çıkmaları ile aynı doğrultudadır. Buna bağlı olarak

uygulayıcı olan öğretmenlerin öğretim programıyla ilgili görüşlerinin incelenmesi ve incelenen görüşlerden yola çıkarak yeni güncellemelerin yapılması oldukça önemlidir. Güncellenen ya da yenilenen öğretim programlarının, öğretmenlerce anlaşılması, sorgulanması ve karşılaştıkları zorlukların dile getirilmesi hem programın öğretmenlere etkili uygulanmasına hem de programdaki zorlukların belirlenmesine ve çözümlenmesine yardımcı olacaktır (Karaman ve Karaman, 2016). Programın gerçekleştirilmesi en önemli faktörün yetişmiş eğitimci olduğu gözden kaçırılmadan geçte olsa üniversite ve MEB işbirliği kurarak programın öğretmenler ve uzmanlar ile tanıtılması sağlanmalıdır (Duru ve Korkmaz, 2010).

Görevine aktif olarak devam eden öğretmenlere mesleki eğitim verilerek, yeni uygulamaya konulacak programla ilgili etkinlikler ve beceriler ile donatılması yeni geliştirilen programın uygulama açısından oturtulmasında oldukça fazla önem arz etmektedir. Programın amacına uygun ve başarılı bir şekilde uygulanması amacıyla üniversitelerde okutulan derslerin içeriklerinin yeni uygulanacak programa göre oluşturulması ve bu içeriğe bağlı kalınarak işlenmesi gerektiği ileri sürülebilir. Yeni programların ilk uygulanma süreçleri zaman alan zor bir süreç olarak görülebilir. Yeni öğretim programlarının ilk uygulanma süreçlerinin zor bir süreç olması idareciler, öğretmenler, öğrenciler, program ve okullardan kaynaklanan sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Milli Eğitim Müdürlükleri ve Eğitim Fakülteleri işbirliği ile projeler oluşturulmalıdır. Yeni uygulanmaya başlanan programların verimli ve etkin olduğunun sürekli bir şekilde değerlendirilmesinin yarar sağlayacağı düşünülebilir. Programların uygulayıcısı öğretmenlerden sürekli şekilde dönüt alınmalı ve programlar üzerinde yapılacak değişiklikler bu noktadan yola çıkılarak yapılmalıdır (Aksu, 2008).

Öğretim programlarının değişikliği üzerine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri dikkate alındığında öğretim programı değişim süreci ile ilgili öneriler aşağıda sunulmuştur.

- Yeni bir öğretim programı hazırlanırken geliştirilecek öğretim programından tam fayda sağlanabilmesi için program öğrencinin ihtiyacına tam olarak cevap vermelidir. Bu nedenle yeni öğretim programında öğrencilerin bireysel ihtiyaçları ön plana alınmalıdır.
- Öğretim programlarının toplumsal ihtiyaçları karşılaması amacıyla program geliştirmeden önce ihtiyaçlar derinlemesine araştırılmalıdır.
- İhtiyaçları karşılaması beklenen öğretim programının yalın, işlevsel ve bilimsel yanının güçlü olmasına dikkat edilmelidir.
- Öğretim programları değişikliği yapılırken uygulanan süreden çok bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere ve göz önündeki değişimlere dikkat edilmelidir.
- Program değişikliğinde kültürel değerlerin çağın gereklilikleriyle birlikte dikkate alınmasına dikkat edilmelidir.
- Öğretmenlerin öğretim programı değişiklik sürecine daha fazla katılımının sağlanması amacıyla öğretmenlerden daha fazla görüş alınmalıdır. Program değişikliği yapılacak derslerin öğretmenleriyle ön görüşmeler yaparak yaşadıkları sıkıntıları ve beklentileri konusunda fikir alınmalıdır. Bu konuda gelişen teknolojiden faydalanılmalı ve daha çok öğretmenin görüşü işe katılmalıdır.
- Öğretim programı değişikliği yapılırken en belirleyici faktörün eğitim sisteminin ihtiyacını karşılayıp karşılamadığına bakılmasına dikkat edilmelidir. Günümüz dünyasında iş ve meslek alanları hızlı değişimler göstermektedir. Bu noktada öğretim programları değiştirilirken gelecekte oluşacak iş ve meslekler göz önünde bulundurulmalıdır.
- Öğretim programlarının değiştirilmesinden önce uygulanacak olan okulların koşullarını iyileştirmeye yönelik mali atılımlara ağırlık verilmelidir. Öğretim programları teknolojik gelişmelere uygun olsa da okullar bu koşulları

sağlamayabiliyor. Bu nedenle okullar öncelikle öğretim programlarının getireceği yeniliklere daha çok hazırlanmalıdır.

- Öğretim programı değişikliği yapıldığı süre kadar sahada aktif çalışan öğretmenlerin yeni öğretim programına uyum sürecine hassasiyet gösterilmelidir.

Kaynakça

- Akengin, H. (2008). Coğrafya öğretmenlerinin yenilenen lise coğrafya öğretim programı hakkındaki görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (18), 1-20.
- Akdeniz, A. R. ve Paniç, G. (2012). Yeni fizik öğretim programına ve uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(196), 290-307.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*,6(22), 46-73.
- Akinoğlu, O. (2005). Türkiye’de uygulanan ve değişen eğitim programlarının psikolojik temelleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(22), 31-45.
- Aksoy, G. ve Taşkın, G. (2019) Öğretim programlarının değişimini etkileyen faktörlerin, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersi müfredatlarını etkileme boyutu. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(224), 75-99.
- Aksu, H. H. (2008). Öğretmenlerin yeni ilköğretim matematik programına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-10.
- Akyüz, H. (2001). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavramları ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Bal, A. P. (2008). Yeni ilköğretim matematik öğretim programının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 53-68.
- Baş, G. (2011). Türkiye’de eğitim programlarında yapılandırmacılık: Dün, bugün, yarın. *Eğitim Dergisi*, 32.
- Başaran, E. İ. (1978). *Eğitime Giriş*, Ankara: Bimş Matbacılık.

- Bay, E. ve Karakaya, S. (2006). Program değerlendirme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 104-112.
- Bayrak, B. ve Erden, A. M. (2007). Fen bilgisi öğretim programının değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 137-54.
- Bırakmaz, F. H. (2006). Yeni ilköğretim programları ve öğretmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 97-116
- Bıyık, R. (2006). İlköğretim ikinci kademe hesap çizelgeleri eğitiminde MEB alternatif yeni öğretim programının geliştirilmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Butakın, V. ve Özgen, K. (2007). Yeni ilköğretim matematik dersi öğretim programının (4. ve 5. sınıf) uygulamalarındaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (8), 82-94.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çıray, F., Küçükyılmaz, E. A. ve Güven, M. (2015). Ortaokullar için güncellenen fen bilimleri dersi öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (25), 31-56.
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Çiftci, O. ve Tatar, E. (2015). Güncellenen ortaöğretim matematik öğretim programı hakkında öğretmen görüşleri. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 6(2), 285-298.

- Davis, E. A. ve Krajcik, J. S. (2005). Designing educative curriculum materials to promote teacher learning. *Educational Researcher*, 34(3), 3-14.
- Demir M. K. (2016). Hayat bilgisi öğretim programının değiştirilmesi gerekçelerine dair öğretmen adayı görüşleri, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47,157-171.
- Demirel, Ö. (2017). Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Pagem Akademi. (s.6)
- Demirtaş, Z. (2017). Eğitimde program değerlendirme yaklaşımlarına genel bir bakış. *Sakarya University Journal Of Education*, 7(4), 756-768.
- Dinç, E. ve Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 17-49.
- Duru, A. ve Korkmaz, H. (2010). Öğretmenlerin yeni matematik programı hakkındaki görüşleri ve program değişim sürecinde karşılaşılan zorluklar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 67-81.
- Durmaz, A., & Yıldız, Ö. (2016). Türkiye'deki eğitim politikasına genel bir bakış (1920-1930). *Electronic Turkish Studies*, 11(19).
- Egan, K. (1978). What is curriculum? *Curriculum Inquiry*, 8(1), 65-72.
- Epçaçan, C. VeErzen, M. (2008). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 1(4), 183-202.
- Erdoğan, M., Kayır, Ç. G., Kaplan, H., Ünal, Ü. Ö. A., ve Akbunar, Ş. (2005). 2005 yılı ve sonrasında geliştirilen öğretim programları ile ilgili öğretmen görüşleri; 2005-2011 yılları arasında yapılan araştırmaların içerik analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 171-196.

Ersoy, A. F., ve Kaya, E. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının (2004) uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 71-86.

Geçit, Y. (2008). Cumhuriyet dönemi lise coğrafya öğretim programları üzerinde bir çalışma. *Marmara Coğrafya Dergisi Sayısı:18 Temmuz – 2008*, 149 – 178.

Gelen, İ., ve Beyazıt, N. (2007). Eski ve yeni ilköğretim programları ile ilgili çeşitli görüşlerin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 457-476.

Hesapçıoğlu, M. (2009). Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Eğitim Politikası ve Felsefesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29(29), 121-138.

<http://devlet.com.tr/makaleler/y338-> adresinden 03/01/2020 tarihinde ulaşılmıştır.

http://devlet.com.tr/makaleler/y338TURK_EGITIM_POLITIKASININ_DEVLET_POLITIKASI_O_ARAK_DUZENLENMESI_IHTIYACI.html adresinden 03/01/2020 tarihinde ulaşılmıştır.

<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018122171428547HAYAT%20B%C4%B0LG%C4%B0S%C4%B0%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI.pdf> adresinden 21/01/2020 tarihinde ulaşılmıştır.

<https://setav.org/assets/uploads/2019/04/272A.pdf> adresinden 03/01/2020 tarihinde ulaşılmıştır.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf adrsinden 20/02/2020 tarihinde ulaşılmıştır.

http://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2017/03/Ogretim_Programlari_Ark_a_Plan_Raporu.pdf adresinden 21/01/2020 tarihinde ulaşılmıştır.

http://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2017/03/Ogretim_Programlari_Ark_a_Plan_Raporu.pdf adresinden 03/01/2020 tarihinde ulaşılmıştır.

http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_EIR-2008.pdf adresinden 03/01/20120 tarihinde ulaşılmıştır.

http://www.gonuldergisi.com/turkiye-egitim-politikalarinin-analizi-yrd-doc-dr-cem_topsakal.html adresinden 03/01/2020 tarihinde ulaşılmıştır.

İnal, K. (2006). Neoliberal eğitim ve yeni ilköğretim müfredatının eleştirisi. *Praksis*, 14, 265-287.

Karadağ, Ö. (2012). Anlama becerileri açısından Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. sınıflar)'na eleştirel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 97-110.

Karaman, P.ve Karaman, A. (2016). Fen bilimleri öğretmenlerinin yenilenen fen bilimleri öğretim programına yönelik görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 243-269.

Karasar, N. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri Kavramlar İlkeler Teknikler, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (s. 190).

Keleş, P. U. (2018). Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Hakkında Beşinci Sınıf Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 121-142.

Kelting-Gibson, L. M. (2005). Comparison of curriculum development practices. *Educational Research Quarterly*, 29(1), 26-36.

- Korkmaz, İ. (2006). Yeni ilköğretim birinci sınıf programının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 419-431.
- Kress, G. (2000). A curriculum for the future. *Cambridge Journal Of Education*, 30(1), 133-145.
- MEB, 1948, 1948 İlkokul Programı, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, 1968, 1968 İlkokul Programı, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Melanlıoğlu, D. (2010). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 65-73.
- Mitchell, B. (2016). Curriculum Construction and Implementation. *International Journal of Liberal Arts and Social Science*. 4(4), 45-56.
- Sağlam, M. ve Yüksel, İ. (2007). Program değerlendirmede meta-analiz ve meta-değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (18), 1-14.
- Şahin, M. (2009). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türkiye’de hayat bilgisi dersi programlarının gelişimi. *Journal of International Social Research*, 2(8).
- Slatan, U. B., (2018). Özel ilkokul ve ortaokul bünyesinde bulunan program geliştirme servislerine ilişkin program geliştirme program geliştirme servisi çalışanları, öğretmenler ve idarecilerin görüşleri, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Sönmez, V. (1999). Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, Milli Eğitim Basımevi.
- Sünkür, M. Ö., Arıbaş, S., İlhan, M. ve Sünkür, M. (2012). Tahmin et-açıkla yöntemi ile desteklenmiş yansıtıcı düşünmeye dayalı etkinliklerin 7. Sınıf öğrencilerinin fen ve

- teknoloji dersine yönelik tutumlarının etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33), 25-35.
- Tekbıyık, A., Tekbıyık, A. ve Akdeniz, A. R. (2008). İlköğretim fen ve teknoloji dersi öğretim programını kabullenmeye ve uygulamaya yönelik öğretmen görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2(2), 23-37.
- Tekışık, H. H. (1992). İlköğretim okullarında program geliştirme. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(8).
- Villegas, A. M. ve Lucas, T. (2002). Preparing culturally responsive teachers: Rethinking the curriculum. *Journal of teacher education*, 53(1), 20-32.
- Yazar, İ. (2019). Yapılandırmacılık bağlamında 2005-2018 temel eğitim Türkçe programları. *The Journal of International Social Research*, 12(64), 129-136.
- Yenilmez, K. ve Sölpük, N. (2014). Matematik dersi öğretim programı ile ilgili tezlerin incelenmesi (2004-2013), 3(2), 33-42.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-16.
- Yıldız, O. ve Yıldız, T. (2016). Türkiye cumhuriyeti eğitim politikaları. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 24-41.
- Yörük, N., ve Seçken, N. (2016). Cumhuriyet döneminde uygulanan ortaöğretim kimya dersi öğretim programlarının derlenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 7-34.
- Yüksel, İ. (2010). Türkiye için program değerlendirme standartları oluşturma çabası. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yayınlanmamış doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eskişehir.

Ekler

Ek-1:İzin Yazısı

	T.C. SAMSUN VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü.
Sayı : 27485554-605.01-E.12858368	05.07.2018
Konu :Anket İzni (BİROL SUSAM)	
DAĞITIM YERLERİNE	
İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E. 12607291 - 2017/25 sayılı Genelgesi, b) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 08.06.2018 tarih ve 93130991-044-E.1800082303 sayılı yazısı.	
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi BİROL SUSAM; İlimize bağlı merkez ilçelerde bulunan, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerine yönelik "Öğretim Programlarının Değişimi Üzerine Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi" tez uygulama çalışması yapmak istediğine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri, ilgi (a) genelgeye göre incelenmiş ve komisyon tarafından uygun görülmüştür.	
Söz konusu çalışmanın komisyon kararı doğrultusunda, kişisel bilgi formu sonuçlarının çalışmayı yapan kişi tarafından raporlanarak, Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimine gönderilmesine dikkat edilerek, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, duyurusu ve denetimi İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünüz tarafından gerçekleştirilmek üzere okul müdürlüğü sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmadan gönüllük esasına bağlı olarak yapılmasını sağlanması hususunda;	
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.	
Coşkun ESEN Vali a. İl Millî Eğitim Müdürü.	
EKLER:	
1- İlgi (b) dilekçe ve ekleri (20 sayfa)	
2-30.06.2018 tarihli komisyon kararı (1 sayfa)	
DAĞITIM:	
Gereği:	
İlkadım , Alakım ,Çanık,Tekkeköy İlçe Kaymakamlığına (İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)	Bilgi: Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Bşk.
Adres: Atıfhan, B1C Yeni Hükümet Konakları SAMSUN Elektronik Adı: samsun.meb.gov.tr e-posta:	Bilgi için: Burcu Sağırdağ Tel: 0 362 435 8040 Faks: 0 362 432 88 56
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evrak.samsun.meb.gov.tr/adresinden 9b9e-464a-3e8c-891f-84d2 kodu ile teyit edilebilir.	

Ek- 2: Veri Toplama Aracı**ÖĞRETİM PROGRAMLARININ DEĞİŞİMİ ÜZERİNE SINIF
ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Değerli meslektaşlarım;

Bu görüşme formu *Öğretim Programlarının Değişimi Üzerine Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi* amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara içtenlikle vereceğiniz cevaplar öğretim programları değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymak amacıyla kullanılacaktır. Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Birol SUSAM

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Sınıf Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz:

Yaşınız:

Medeni durumunuz:

Kıdem Yılıınız:

Şimdiye kadar çalışılan okul sayısı:

Yaş:

Öğretim Programıyla İlgili toplantıya katılma durumu:

Sınıf öğretmenliğinde kendini yeterli bulma durumu:

Görüşme Soruları

- 1- Bir öğretim programının hangi özelliklere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz?
- 2- Bir öğretim programının ortalama kaç yıl uygulanması gerektiğini düşünüyorsunuz?
Neden?
- 3- Sizce bir öğretim programı değişikliği yapılırken hangi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır?
- 4- Türkiye’de gerçekleşen öğretim programı değişiklikleri sürecini (öğretmen katılımı vb.) nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 5- Öğretim program değişikliklerinin hangi yönlerini olumlu bulmaktasınız?
- 6- Türkiye’de öğretim program değişikliği yapılmasının sebepleri sizce nelerdir?
- 7- Türkiye’de öğretim programların uygulanma sürelerini-değiştirilme sıklığını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 8- Yapılan program değişikliklerinin ülkenin ihtiyacı olan insan niteliklerine uygunluğunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 9- Programlar ülkenin ya da bireylerin hangi sorunları çözmeye yönelik olmalıdır?
- 10- Değiştirilen öğretim programlarına okullarda uygun koşullar hazırlanıyor mu?
- 11- Yeni öğretim programları bilimsel ve teknolojik gelişmelerle uygun hazırlanıyor mu?
- 12- Değiştirilen öğretim programlarının oryantasyon sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 13- Daha çok hangi derslerde öğretim programı değişikliğine ihtiyaç duyulmaktadır?
Neden?
- 14- Evet, işte bu program tam bana göre olmuş” diyebilmeniz için bir öğretim program nasıl olmalıdır?